

ПОЗОРИШТЕ

Број 43

Година 65.

Јануар / април, 2021

ISSN 180-783X

бесплатан примјерак

L.N. Tolstoj + M. Radonjić + I. Đurović

~~АНИА КАРЕЊИНА~~

Нови пројекти:

„Рани јади“; Краљевско позориште Зетски дом
Збирка истинитих прича дјеце са Цетиња

„Коњи убијају, зар не?“; Градско позориште Подгорица
Метафора живота

„The Effect“; ЦНП
Регионална праизведба

„Ана Карењина“ у копродукцији Зетског дома и ДС „Празан простор“
Културни догађај године

„Паластура – прва дама“; Културни центар Бар
Духовита драма о животу

„Зелена чоја Монтенегра“; Град театар Будва и Градско позориште
Централни догађај 35. Фестивала Град театар

Театрологија:

Интервју са проф. др Енисом Успенски поводом два вијека од рођења Достојевског
Пророк нужних преиспитивања

Из угла критике:

Карењина у Празном простору

Театар и вријеме

Театар је вријеме... Вријеме у којем живимо... Сад, овдје или негдје друго... Вријеме смутно, експлозивно али свијетло...

Вријеме буди носталгију... Жељу за сусретом... Сусретом човјека са човјеком... Човјека са самим собом... Са својом емоцијом... Преиспитивање учињеног или неучињеног...

Гледалац у позоришту је вјековима имао привилегију да поставља себе у раван тема или ликова са сцене и да на тај начин доживљава катарзу. Отварала су му се и отварају нова питања на која може лакше дати одговор. Позориште суптилно нуди детаље кроз које дубоко залазимо у тајне човјека самог по себи и за себе. У томе је, између осталог, вриједност театра као најстарије умјетности. Упркос свему! Упркос времену, простору, приликама и неприликама... Свјесно своје улоге са богатом палетом трагања, проучавања, експериментисања и прије свега прилагођавања, позориште је и, у овом времену планетарне пошасте, зване корона крчило свој пут, вјешто пркосећи свим ограничењима.

Драмски ствараоци у Црној Гори и окружењу пронашли су моделе да дођу до гледалаца. Овог пута у директном сусрету, без посредства другог медија, оном какав и једино и приличи драмској умјетности и без кога у суштини и не постоји. Све друго је само архива, јер позориште бивствује на животу. Зато је и једина жива умјетност.

У тој борби са планетарном пошасте, театар је искуством времена спојио древне архетипове драмске умјетности са савременим изразима и технологијама. Настали су нови наслови, неки ослоњени на антику, други на класику, а трећи на савремену драму. Они су исписали завидну хронику стваралаштва „на даскама које живот значе“.

Од маја до септембра ређали су се нови наслови, на радост умјетника свих изражајних форми које позориште сублимира, али и на велику радост публике, жељне њихове естетике. Раскрсница времена, уз палету трагања, проучавања и експеримента, на сцени је донијела радост нових сусрета.

У збирци истинитих прича са пуно животних метафора, доминирали су дирљиви, меланхолични и духовити моменти, који су нас интелигентно, кроз осјећај игре, вратили у живот, борећи се са временом који га покушава зауставити. На трагу тих прича и хтјења били су: *Коњи који убијају, зар не?*, *The Effect*, *Ана Карењина*, *Тобелија*, *Паластура*, *Чикашке перверзије* и други наслови, који су оживјели заробљени живот. Живот који је у ковид условима био највећим дијелом препун сервисаних монолога.

Реплике антике, класике и савремене драме добиле су битку у простору и времену. Рађале су се премијере, једна за другом, рушећи баријеру учмалости и беживотности, отварајући нове видике пуне емоција и оног људског у себи.

Упоредо са премијерама одржавани су и фестивали... Један за другим: *Которски фестивал позоришта за дјецу*, *Град театар Будва*, *Пургаторије*, *Барски љетопис*, *Корифеј*... Носећи у својим програмима поруке: „Све што расте, хтјело би да расте“, „Повратак у живот“, „Врати се у живот“...

Игре на сцени, пратиле су и „позориштарије“, у форми афирмације позоришта али и културе сјећања на оне који су својим стваралаштвом обиљежили епоху у којој су живјели. Сви ти наслови објављени су са циљем да буду у служби драмске умјетности. Овдје или негдје друго... Сада, али и за будућа времена... Да се не заборави и не отргне забораву... Вриједност ваља његовати и чувати. Другачије напријед не можемо. Ни као појединци, ни као заједница.

У то име, ми Вас чекамо на истој, новој – старој адреси!

Никшићко позориште; Трг Саве Ковачевића бр. 5.

С. Маројевић
slavam@t-com.me

Рани јади; Краљевско позориште Зетски дом Збирка истинитих прича дјеце са Цетиња

Представа *Рани јади*, настала по мотивима истоименог дјела Данила Киша, у режији Петра Пејаковића, чији су актери дјеца и млади из Пријестонице Цетиње, премијерно је изведена у Краљевском позоришту Зетски дом, 19. маја. У представи играју: Тамара Јовићевић, Алекса Петровић, Лазар Мартиновић, Марија Побор, Тамара Каран, Софија Стевановић, Тара

зговору каже да остаје себи дужан једну књигу из свог цетињског раздобља... и да се нада да ће једном ту књигу и направити... Приче из представе *Рани јади* није нико написао. Оне су се десиле у стварном животу дјеце и они их са сцене исповиједају. Може се рећи да је представа у потпуности документарна. И тај њен карактер дугује блискост Кишу.

„Рани јади“ / детаљ са проба

Перовић, Анђела Павловић, Крсто Пејовић, Димитрије Јанковић, Филип Ивановић и Вукота Челебић. Реализација представе *Рани јади* започета је 2019. године, али је рад у неколико наврата прекидан због пандемије вируса корона.

Редитељ Пејаковић је у својој редитељској биљешци написао:

Представа је збирка истинитих прича дјеце са Цетиња. Инспирисана је истоименом књигом Данила Киша у којој у низу прича, писац описује његово дјетинство до селидбе у Црну Гору. Данило се 1944. године са својом мајком Милицом Драгићевић и сестром Даницом доселио на Цетиње, након што је његов отац одведен у Аушвиц. У „Раним јадима“ из тешког дјетинства, Киш бјежи у имагинацију. У једном ра-

Представа је, као и књига, посвећена „дјеци и осјетљивима“, али је највише намијењена одраслима. Посвећена је свему ономе што смо одрастајући заборавили. „Рани јади“ су, прије свега, повратак осјећајности и саосјећању. Повратак осјећањима у позоришту, али и у животу. Дјеца демонстрирају како осјећајност може да нас учини богатијим и бољим људима.

Приче из представе су приче о губитку, о страховима, о болу, о болести, о расанку, о удесу... Рани јади су представа о јадима у дјетињству. Дакле, представа о нечему што дјетинству суштински не припада, чак и онда када је, по вишој сили, дио дјетињства. То је представа о моћи дјетињства. О моћи да се буде слаб, да се буде мали и осјетљив. Моћи да се буде

отворен и брижан, искрен и чудан, храбар и њезан. О моћи да се од тегобе и удеса створи љепота.

Директор Краљевског позоришта Зетски дом, **Илија Суботић** указао је на значај активног учешћа дјече и младих у културном животу Црне Горе, а посебно њихову већу заступљеност у креирању позоришних програма и пројеката.

Задовољство због рада са дјецом и младима није крио ни драматург **Рајко Радуловић**.

Ово је документарно позористе, ја бих додао фрагментарне приче које су чисте, онако како само дијете може да их изговори, а баве се јако великим и јако тешким темама. Сигуран сам да ће ова представа имати то харизматично искуство.

„Рани јади“ / press конференција

То представља јавни интерес и један од приоритета најстаријег државног Театра. Задовољан сам што нормализацијом репертоарских активности у 2021. години са радом наставља и Студио Краљевског позоришта Зетски дом – важан и занимљив образовни програм, рекао је Суботић

Умјетничка директора **Лидија Дедовић** истакла је да је **Петар Пејаковић**, педагог и редитељ, заједно са драматургом **Рајком Радуловићем** и осталим сарадницима ушао у изузетно креативан процес – документарну форму, са дјецом **Цетиња** на важну и свеобухватну тему дјетињства која се није преиспитивала одређено вријеме. Дјетињство сви садржимо без обзира које смо генерације или узрасне доби, тако да ову представу требају са пажњом да погледају сви узрасти и све генерације – истакла је Дедовић.

Публика ће се дефинитивно поистовјетити са причама. Такође сам сигуран да ће ова представа имати катарзу, а то је циљ сваке представе – рекао је Радуловић.

С. Маројевић

Коњи убијају, зар не?; Градско позориште Подгорица

Метафора живота

• Кокан Младеновић: *Наше власти и капитализам на почетку вам обећавају добитак и бољитак, употребе вас и злоупотребе, а на крају завршите понижени, одбачени као отпад неког новог човјечанства.*

Представа *Коњи убијају, зар не?* коју је по тексту **Маје Пелевић**, режирао **Кокан Младеновић** имала је премијеру 20. маја у Великој сали КИЦ-а „Будо Томовић“. Интерни драматург је **Драгана Трипковић**. Сценнографију потписује **Андреја Рондовић**, сценски покрет и кореографију **Милош Исаиловић**, костимографију **Лина Лековић**, а за музику коју изводи бенд „Банну тхе дог“ била је задужена **Ирена Драговић**. У представи играју: **Емир Хаџихафизбеговић**, **Марија Ђурић**, **Омар Бајрамспахић**, **Вања Јовићевић**, **Горан Славић**, **Јелена Симић**, **Дејан Ђоновић**, **Бранка Фемић Шћекић**, **Вукан Пејовић**, **Катарина Крек** и **Жељко Радуновић**.

како се сналазе за парче хљеба. Опет ћу се захвалити свима и истаћи ансамбл Градског позоришта који је један од најбољих у региону - казао је Младеновић.

Емир Хаџихафизбеговић у изјави, уочи премијере, нагласио је да је почаствован позивом да ради за Градско позориште Подгорица.

Редитељ Младеновић и ја познајемо се и сарађујемо дуго. Неприродно је неодговорити на његов позив кад вас позове у представу. Ово је била најтежа представа и њему и мени. Дубоко вјерујем да ће он наставити и даље свој сјајни режисерски пут / казао је Хаџихафизбеговић. Он је упутио апел да се што прије заврши зграда

„ Коњи убијају, зар не?/ љубав побјеђује све

Редитељ **Кокан Младеновић** оцијенио је да је ова представа метафора наших живота.

Наше власти и капитализам на почетку вам обећавају добитак и бољитак, употребе вас и злоупотребе, а на крају завршите понижени, одбачени као отпад неког новог човјечанства. Та врста бесрамног изабљивања људи док их тјерају да својим понижењем и крвљу забављају људе јесте нешто што је у овој представи доминантно. Сам тај ритуал вечере, док глумци глуме јесте контраст који смо хтјели да постигнемо у сарту, као нешто врло непријатно достојно онога што у роману и филму ради публика, као у неком зоо врту, почетком XX вијека, плаћају људе да гледају

Градског позоришта и да његов ансамбл *који тако страсно и посвећено ради свој посао има мјесто које припада само њима.*

Љубав побјеђује све. Поштење и доброта такође, као што сте видјели у представи. Ја и Марија играмо управо те, чисте ликове, који својим особинама побјеђују сав тај ријалити. Није се лако пробијати до циља јер живимо у суровом свијету, али нема стајања, нема одустајања - казао је глумац **Омар Бајрамспахић**.

Публика нам је све. Због ње ово радимо и увијек нам је стало да у игри „пребацимо рампу“ и да знамо да је публика примила оно што смо ми играли. Сада, свака премијера има неко своје специфично

играње, јер смо сви под неком врстом трење. Та трења долази због велике одговорности. Морам да кажем да је ово био диван процес, да смо уживали у њему и некако смо имали самим тим и велику одговорност да вечерас то урадимо најбоље што знамо и умијемо. Дали смо све од себе и пребацили смо рампу – изјавила је глумица Марија Ђурић.

У Градском позоришту наводе да је радња комада *Коњи убијају, зар не?* Маје Пелевић, инспирисан романом „Коње убијају, зар не?“ Хораса Мекоја, смјештена у оквире ријалити шоуа. Његови учесници боре се за награду која расте са захуктавањем игре и гледаности програма.

Београдска „Политика“ објавила је критику на овај комад, у којој се наводи да су ликови драме локализовани.

Они живе у савременој Црној Гори, борећи се за материјално преживљавање у исцрпљујућем маратону живота. Они немају имена, одређени су функцијама (трудница, муж, љепотица, домаћица, официр...), што се може тумачити као знак поништавања индивидуалности у неолибералном друштву, гдје је углавном све комодификовано, комерцијализовано и униформисано. Глумци предано играју такмичаре, истинито и енергично, градећи улоге које су физички веома захтјевне. Беспомислено плешу у различитим тачкама и стиловима, кроз разигране и заводљиве кореографије, уз музику која се узживо изводи (сценски покрет и кореографија Милош Исаиловић, композиторка Ирена Драговић). Емир Хаџихафизбеговић игра Конферансијеа, водитеља овог шоуа и манипулатора са прикривеним мотивима. Његов наступ је функционалан, али је могао да буде продорнији у дијаболичности, сугестивнији и отровнији у обликовању тог лика, гнусне фигуре која представља медијску загађеност и прљавштину, ђубре које нам свакодневно изручују са телевизијских екрана.

Оклоп представе ствара шљакасту и шљокичасту форму, опојан музичкопесни шоу, раскошан и забаван за гледање, док је истовремено плодно тло за раскопавање и ископавање наличја тог спектакла. У паузама борбе, у бекстејну, када такмичари изађу из свјетла позорнице, и уђу у стварност својих живота, ту долази до бруталног продора истине. Ове призоре из сцене пратимо преко неколико екрана који током такмичења приказују рекламе за

спонзоре емисије. Снимци из бекстејна откривају унутрашње драме ликова, њихову запитаност о (бе)смислу породичног живота, дилеме око рађања дјете, као и идеје о могућностима за радикалне промјене свијета, стварну друштвено-политичку револуцију. Они нијесу једини извор цурења реалности у представи, такође се, током такмичења, повремено изливају истине из живота учесника, изазивајући драмске сукобе и катарзе. Оне начињу и теме о посљедицама недавне ратне прошлости на овим просторима, војних интервенција и бомбардовања, затим проблеме толеранције, сексуалних слобода и хомофобије, али и препознатљивих општих друштвених наказности, примитивизма, непотизма, лажног морала, негативне селекције. Гледаоци представе су укључени у сценску радњу и интегрални сценски простор, учесници су у шоу без граница, публика ријалитија, без које ови програми не би имали моћ коју имају (сценографија Андреја Рондовић, костим Лина Лековић). У режији Кокана Младеновића, тај концепт је веома важан и наглашен, гради кључна значења, имплицитно намећући питање друштвене одговорности публике, грађана који похлепно гутају тривијалне садржаје ријалитија. Осамдесетак гледалаца представе смјештено је за двадесетак столова, на сцени која представља некакву кафану, где се одржава гала-вечера за ВИП званице. Она се изводи дословно, реалистички, конобари послужују храну и пиће током цијеле двосатне представе, од почетка ступања гледалаца на сцену. Нуде нам аперитиве, предјело, главно јело и десерт, док пратимо такмичаре који просипају своју утробу на сцени, гулећи са себе сваки траг људскости. У прилици смо да постанемо симболички саучесници у злочину убиства достојанства, гледаоци који јесу одговорни за изглед медијске и друштвене стварности, јер гледају те програме, гласају за учеснике путем смс порука – наводи се у критици „Политике“, која је објављена крајем маја 2021. године

С. Маројевић

The Effect; ЦНП Регионална праизведба

На Великој сцени Црногорског народног позоришта премијерно је 9. јуна изведена представа *The Effect*, коју је по тексту Луси Пребл режировао Данило Маруновић. Он потписује адаптацију и избор музике. Сценографија је повјерена Иванки Вани Прелевић, а костимографија Тијани Тодоровић. Текст је превела Славица Перовић, а драматург је Стефан Бошковић. Лекторка је Јелена Шушањ, а дизајн видеа потписује Радован Вукасовић. Тон је повјерен Младену Никчевићу, а извршна продукција Јањи Ражнатовић.

Улоге тумаче: Марта Ћеранић, Душан Ковачевић, Андреа Мугоша, Александар Радуловић и Јован Дабовић.

The Effect је прича о клиничкој љубави. Стефан Бошковић, драматург истиче да

Процес рада на представи трајао је три мјесеца. То је према ријечима редитеља Маруновића била права авантура.

У тој авантури до резултата смо дошли кроз интензивне међуљудске односе који су били пуни љубави, конфликта, пријатељства, стваралачког завјереништва... Луси Пребл кроз овај текст, између два антипода – среће и депресије, поставља питање које одређује нашу цивилизацију: Да ли је љубав изазвана коришћењем анти-депресива једнако релевантна као љубав рођена у „нормалним“ околностима? Постављамо питање: Да ли је љубав поједнако релевантна ако се деси уз помоћ пречица, односно стимуланса? Комад је урођен у оно што је стереотип западне цивилизације, а то је зависност од фармацеутске индустрије.. Да ли човек има снаге, капацитета, храбрости да се одупре култури узимања стимуланса? – такође, је једно од питања на које указује Маруновић.

The Effect је регионална праизведба, што је значајно за национални Театар у Подорици. Драматург Бошковић то је прихватио као изазов, посебно што, како је оцијенио, постоје велике културолошке и друштвене разлике између Велике Британије у којој је текст написан и Црне Горе.

Било је веома захтјевно прилагодити овај текст нашим просторима и то је један од разлога што смо ову представу радили три мјесеца – појаснио је Бошковић.

Марко Баћовић, директор Црногорског народног позоришта на прес-у уочи премијере казао је да је инсценација овог дјела прави репертоарски потез јер је увјерен да ће представа бити веома гледана.

Овај текст отвара значајне проблеме савременог свијета који су данас веома актуелни. Истражује однос срца и разума и има модеран сензибилитет који ће сигурно привући млађу публику, што је за нас веома важно – казао је Баћовић.

је то веома дирљива, повремено меланхолична, духовита, али интелигентна и осјећајна игра која нам непрестано мијења перспективу, суптилно нуди детаље кроз које дубоко залазимо у тајне људског мозга. Овај комад је пун драмског набоја. Нуди много више питања него одговора. Користи срце у истраживању мозга, указује на ограничења медицине, тражи узроке депресије, одмјерава моћ физичке привлачности. Материјал је сложен и вишеслојан, а изведба је узбудљива и дубоко људска.

Ана Карењина у копродукцији Зетског дома и ДС-а Културни догађај године

Представа *Ана Карењина*, рађена у копродукцији Краљевског позоришта Зетски дом и Драмског студија „Празан простор“, премијерно је изведена 12. јуна у војном хангару у Загоричу, у Подгорици. Цетињска премијера најављена је за септембар.

Представу по мотивима истоименог дјела Лава Николајевича Толстоја режирао је Мирко Радоњић. Драматург овог капиталног дјела руске и свјетске књижевности је Илија Ђуровић. Улоге су повјерене: Сањи Вујисић, Павлу Прелебићу и Александру Гавранићу. Аутор музике је Илија Гајевић. Костимографкиња представе је Лина Лековић, асистенткиња режије Хана Растодер,

док је рад у неколико наврата прекидан због пандемије вируса корона.

Илија Суботић, директор Краљевског позоришта Зетски дом на прес конференцији нагласио је разлоге због којих се национални Театар са Цетиња одлучио за копродукцију у овом пројекту.

Инсценирација дјела која припадају свјетској културној баштини једна је од законских обавеза Зетског дома. Као национални Театар, посебно смо имали у виду потребу пружања подршке независној културној сцени, при чему у овом случају говоримо о веома референтном партнеру, иза којег је готово дводеценијски континуирани

„Ана Карењина“ у војном хангару у Загоричу

ауторка фотографије Ана Кашћелан. Видео потписује Павле Симоновић, док је за дизајн била задужена Ива Мијановић.

Реализација овог пројекта започета је 2019. године кроз иновативни образовно - културни сегмент Студио Краљевског позоришта,

рад и допринос унапређењу црногорске културе, позоришне умјетности и продукције у различитим аспектима. Такође, реализацијом овог пројекта обезбјеђује се стварање услова за подстицај развоја и афирмацију талената, које представља један од послова

од јавног интереса у црногорској култури – казао је Суботић.

За његову колегиницу, **Лидију Дедовић** (умјетничка директорица Зетског дома) сарадња са Драмским студијом *Празан простор* и редитељем **Мирком Радоњићем** увијек представља посебно искуство.

Успјели смо да један тако снажан, свјетски импулс, какав је роман „Ана Карењина“ изједначимо са естетиком ове представе. Баш, као и кад сам читала роман, гледајући представу имала сам нарочит осјећај страхопоштовања, као да се налазим испред снажне планине, неког масива који је истовремено фантастичан и застрашујући, који упозорава и може се сваког тренутка обрушити на нас – појаснила је Дедовић свој доживљај процеса рада.

Марија Бацковић, директорица Драмског студија *Празан простор* није крила задовољство што се кренуло са реализацијом идеје која је тињала дуго, а остварена је заваљујући сарадњи са Крљевским позориштем Зетски дом. Бацковић цијени да је ова представа културни догађај године.

Редитељ **Мирко Радоњић** нагласио је да идеја о комаду није дошла искључиво јер је ријеч о Толстојевом антологијском дјелу, већ и због интересовања за теме које је тај руски књижевник отворио у роману *Ана Карењина*.

Од почетка сам знао да тој причи треба мала глумачка екипа. Што због обима, што због продуцентских услова који захтијевају ангажман већег ансамбла, овај се наслов поставља ријетко, нарочито на нашим просторима. Но, читајући ту причу о љубави, било ми је јасно да се кроз њу прожимају двије линије – једна се односи на Ану Карењину, а друга на Љевина – које служе као огледало једна другој. Оне су паралелне, али су истовремено и рефлексивне једна другој. Баш зато, од почетка ми је било јасно да ће у комаду играти троје до четворо глумаца, који ће на својим плећима изнијети цјелокупну сторију – појаснио је Радоњић.

За драматурга **Илију Ђуровића**, тема се сама наметнула.

Схватио сам да је једини начин да пред тај материјал станемо онако како је тема налагала, као да стојимо пред самом љубављу. И то љубављу, у смислу неистражене територије, на коју се сваки пут улази

као да је први пут... Открити је... Манипати је и исцртати кроз њу карте за нове људе који ће је онда испочетка откривати и поново уводити неке нове људе који ће све то морати да раде изнова – прецизирао је Ђуровић свој приступ у драматизацији.

Глумица **Сања Вујисић**, која тумачи улогу *Ане Карењине* истакла је да је за њу цјелокупан процес био изузетно изазован.

Рад је био изазован у мјери у којој је изазовно трагати у себи, признати себи неке истине... Трагати по сопственим страховима, мраковима, заћи у неке дјелове у које никад не бисте зашли. Тако да – када ме је редитељ позвао, на почетку сам била скептична, али сам у међувремену спознала да овај процес и те како припада мени – рекла је Вујисић.

Њен колега **Павле Прелевић** ангажман у овом комаду је представио као занимљиво путовање.

Рад нас је очувао у овом процесу. Било је тешко, а моја су осјећања помијешана. Тренутно сам у том возу, трудим се да не искочим из шина, па макар тај воз гурао и сам. Поносан сам на људе који су радили са мно., Поносан сам и на себе јер јако је тешко радити овај посао – рекао је Прелевић.

Аутор музике **Илија Гајевић**, који кроз музички лајт мотив представља лик мужа *Ане Карењине*, потврдио је умјеће да својим изразом може да мијења границе унутар позоришта. На том умјетничком домету пратила га је и цјелокупна екипа.

С. Маројевић

Ана Карењина: Из угла критике

Карењина у Празном простору

Драмски студио Празан простор и Краљевско позориште Зетски дом: Лав Николајевич Толстој, *Ана Карењина*, редитељ Мирко Радоњић

Пише: **Ива Чукић Шћекић** (*Перипетија.ме*)

У једној сцени у представи *Ана Карењина*, редитељ **Мирко Радоњић** излази на сцену и на зиду црта графикон да би нам предочио како у **Толстојевом** роману вријеме најбрже тече паровима који се воле. И у овој представи, у којој је редитељ инсценирао своју верзију читања дјела, додајући нова значења кроз комбинацију различитих сценских израза – пет сати пролети за час.

Наратив романа представа преноси кроз представљање избора упечатљивих сцена

лик мужа *Ане Карењине*, иронично дат кроз музички лајтмотив на бас гитари на којој свира **Илија Гајевић**. Интересантно је издвајање споредног лика *Варењке*, коју тумачи **Хана Растодер** (асистенткиња режије), кроз који аутор представе говори о класној неправди, маргинализованој улози сиромашних, који треба да буду задовољни ако могу да прекину који час доконој и хировитој аристократији.

У фокусу ове поставке је сам процес читања и приближавања литерарном класичном дјелу кроз метатеатрални приступ. Тај

процес подразумева аналитички али и критички осврт свих актера на садржај романа, па нам се на почетку представе сво троје глумаца представљају у улози реалних личности које ће нам представити роман из своје у потпуности субјективне перспективе. Осим реалног и фиктивног, у овој представи редитељ супроставља и романескно изворно и актуелизовано, као и представљачко и наративно. У зналачком балансирању ових планова, као и у одличној глумачкој игри свих

и описа, покрећући теме лицемјерја у људским и друштвеним односима и психолошких конструката љубави и страсти; постављајући питања о вјери, рату, разлици између урбаног и руралног живота, доконој и анксиозној аристократији и простодушним сељацима, као и о много чему другоме.

Пет актера на сцени наизмјенично размјењују улоге глумца, наратора, музичара, па тако **Сања Вујисић** тумачи *Ану Карењину*, **Доли Облонску** и **Кити Шчербацку**, **Павле Прелевић** лик *Вронског*, **Стиве Облонског** и споредних ликова из романа, а **Александар Гавранић** *Левина* или пак наратора, док је

актера, који су најзаслужнији за снагу доживљаја представе – лежи успјешност представе у комуникацији идеја и емоција.

Улога глумачке игре овдје је сложена: глумци се наизмјенично селе из фикције у реално вријеме играња представе и обрнуто, па нам се представљају час као глумци који откривају своја размишљања или вољу да нешто глуме или не глуме, полемишући на тај начин како са Толстојевим текстом, тако и са редитељским упутствима (што упућује на демократизацију односа у којем се као даваоци значења изједначавају по важности са ауторским инстанцама – писцем и ре-

дитељем). Њихови коментари изван фикције су они моменти које теорија постдрамског позоришта дефинише као „провалу реалнога“, који овдје имају карактер комичног у самом дистанцирању од Толстојевог наратива препуног драмског набоја. Такође, ови моменти откривају иронију у односу према самој улози глуме која у већини (реалистичких) представа захтијева од глумца комплетно уживљавање у лик.

Неке ситуације из романа актуелизоване су уз дозу хумора, као кад Сања Вујисић представља догађаје са бала у улози *Кити* која френетично плеше уз електронску музику или кад *Љевина Облонског* позива мобилним телефоном, чиме се алудира на промјену начина забаве и комуникације, али и на непромијењене моделе функционисања међуљудских односа – игре моћи између слабих и јаких, успјешних и неуспјешних. Ова представа има један важан квалитет: изван било какве опчињености драмским сукобом (оно што је главни фокус презентације у реалистичким остварењима), она зауставља поглед над мисаоним дигресијама, сјајним Толстојевим описима. Таква је сцена кошења коју у потпуности приповиједа (не изводи) Александар Гавранић уз подршку Илије Гајевића, доприносећи да осјетимо атмосферу и чар Толстојевог језика. Тако је и са *Аниним* визионарским сном о мужику, који је дочаран уз помоћ наратије и изражајне перформативне игре Павла Прелевића, који се попут дервиша врти док ритам перкусија убрзава катарзично постижући емоцију немира и страха којом је Ана обузета.

Ова представа подсјећа на Бруков „празан простор“ или „сиромашно позориште“ Гротовског, који су дијелили идеју да је суштина позоришта сам однос глумца и гледаоца којим се, без потребе за реквизитима или класичном глумом, откривају и оживљавају архетипови кроз стимулисање гледаочеве маште, која надграђује сцену својим препуштањем игри. У представи има сцена у којима се појављују гола тијела, али она не дјелују вулгарно нити сувишно: она се јављају као апсолутна сублимација предаје лику, чинећи да замислимо и осјетимо сваку напетост и покрет тијела као израз унутрашњег сукоба којим су ликови испуњени. Она су представљена каква јесу, попут искри савршеног и несавршеног од којих смо сви саткани, чинећи их универзалним знаковима

у својој тјелесности, пружајући нам на моменте фрагменте физичког театра.

Када Сања Вујисић представља *Анино* преживљавање одбацивања од друштва, породице и љубавника, она постаје архетипска трагична фигура, која свој бијес и беспомоћност исказује искрено и вјеродостојно у име свих одбачених и пропаћених, наизмјенично смјењујући њену улогу, са другим ликовима или саму функцију глумице у представи. Једна од дирљивијих сцена је *Анин* сусрет са сином од којег је присилно растављена, када стиже маскирана на дан његовог рођендана. Ова сцена би у реалистичном приказу ризиковала да буде патетична, али овдје видимо глумицу како сједи на столици и евоцира сцену и дијалог са сином, љуби сопствено стопало, тепајући сину, и час говори у своје име час у његово, постижући ефекат катарзе, она постаје својеврсни архетип жртве, у њој видимо сваки растанак мајке од свог дјетета који се десио или ће се десити.

Представа се, међутим, у драматуршком рјешењу **Илије Ђуровића**, завршава новим сусретом *Кити* и *Варењеке* које остварују љубавну везу након свих разочарења које су претрпјеле у љубавним везама са мушкарцима. Њихову љубав схватамо као поруку да су мушкарци инфериорни и да само жена жену може да воли. Оваквим презиром према мушкарцима заправо се успоставља најгори стереотип о „мрзитељском“ феминизму. Нудећи овај идилични лезбејски крај, сабијен у краткој последњој сцени, све се некако збрзава у баналну посљедњу реченицу: „Одлазе. Љубе се (...). Заувијек. Сви.“

Но, ипак је ова представа након дугог низа безначајних представа, понудила одличан садржај и са одушевљењем констатујем да је ово представа која снажно помјера унутрашње биће, не само зато што изазива дубоке емоције и поставља пуно питања, већ и зато што константно изненађује својом позоришном формом, слободом мишљења и стварања, „аутентичног“ позоришта којем је у самој основи игра.

Тобелија; Краљевско позориште Зетски дом Савремена домаћа драма

У Краљевском позоришту Зетски дом половином јуна почеле су проба за представу *Тобелија*, коју ће, по тексту Љубомира Ђурковића, режирати Мирјана Медојевић. Улоге у комаду повјерене су: Јадранки Мамић, Јелици Вукчевић, Јелени Лабан, Горану Вујовићу и Павлу Прелевићу. Сарадник режисерке је Мирко Радоњић, док ће костиме радити Лина Лековић. Пробе ће, како је најављено, тећи и прије и након љетње паузе.

односа, родног идентитета – у режији Мирјане Медојевић и са сјајном подјелом у којој су чланови нашег ансамбла, али и гостујући умјетници – казао је Суботић.

За редитељку Мирјану Медојевић, рад на Ђурковићевом тексту представља велики изазов.

Више је тема које отвара овај текст, а најзначајнија је свакако тема патријархата који некако подржавају жене. Текст је писан крајем осамдесетих. Питање је: Из

Са проба представе „Тобелија“

Директор Краљевског позоришта Зетски дом, Илија Суботић инсценацију *Тобелије* види као нови искорак у правцу постизања високих домета позоришног стваралаштва.

Пред нама је рад на новој представи по тексту једног од најзначајнијих црногорских писаца, Љубомира Ђурковића. Тиме се најстарији државни Театар враћа његовању савремене домаће драме, од значаја за даље постизање високих умјетничких домета позоришног стваралаштва. Из Ђурковићевог богатог драмског опуса овог пута то је „Тобелија“, позоришна игра за три глумице и једну мушку сјенку, која преиспитује питање традиције, породичних

којих углова све то комуницира са нама данас? Заиста се радујем почетку рада – рекла је Медојевић.

Глумица Јадранка Мамић сјетила се периода када је Ђурковић разговарао са њом о тој причи, о драми у вријеме док је писао.

Биће ми драго да радим са младим глумцима. Највеће задовољство налазим у томе што је напосматрала ова пауза током које нијесмо могли да радимо и што сада најзад можемо да се бавимо послом – истакла је Мамић.

С. М.

Чикашке перверзије; Краљевско позориште Зетски дом Духовито о озбиљним темама

У Краљевском позоришту Зетски дом 23. јуна почеле су пробе за представу *Чикашке перверзије*, коју ће по тексту *Дејвида Мемета*, режирати *Зоран Ракочевић*. Улоге су повјерене *Горану Вујовићу*, *Вулу Марковићу*, *Марији Лабудовић*, *Јелици Вукчевић* и *Јелени Лабан*. Драматург комада је *Стела Мишковић*, сценографију потписује *Иванка Вана Прелевић*, а костимографију *Лина Лековић*.

Илија Суботић, директор Краљевског позоришта истакао је важност овог пројекта са продуцентског – кадровског значаја јер у

нови новоформираног глумачког ансамбла – истакао је Суботић.

Лидија Дедовић, умјетничка директорка нагласила је задовољство што Зетски дом ради комедију која пропитује јако озбиљне теме на један луцидан, духовит, али и занимљив, дубок и студиозан начин.

Ово је прича о пријатељству, љубави, немогућности реализације, нагонима, али истовремено отвара још једну од истина, а то је да су ријечи, заправо, параван за прикривене емоције. Драго ми је што овај процес почињемо са Зораном Ракочевићем и

„Чикашке пробе“ у режији Зорана Ракочевића

њему су по први пут на сцени ангажовани сви чланови глумачког ансамбла који је формиран крајем прошле године.

Кадровско јачање Краљевског позоришта Зетски дом, посебно када говоримо о умјетничком сектору, представља један од наших највећих приоритета. Велико задовољство је то што данас започињемо рад на првој представи у којој учествују сви чла-

нашим новим неточланим ансамблом – нагласила је Дедовић.

За редитеља *Зорана Ракочевића* рад на Меметовом тексту је посебан изазов.

Велики је изазов данас размишљати о Дејвиду Мемету, једном великом писцу не високе реплике, писцу фантастичне, кратке, убоге, офуцане, будоарске, подрумске реплике. Због тога је ово, прије свега, прави

продуцентски потез, што се тиче самог садржаја, али и када су у питању поједина рјешења на којима смо нас неколицина из

припадности овој позоришној кући – истакла је Лабан.

Глумица **Марија Лабудовић** указала је

Зоран Ракочевић: Рад на Меметовом тексту је посебан изазов

ауторског тима планирали да поставимо комад – појаснио је Ракочевић.

Глумац **Горан Вујовић**, такође није крио задовољство што се глумачки ансамбл Зетског дома окупио у једном пројекту.

Драго ми је што као ансамбл радимо на првој заједничкој представи и надам се да ћемо одговорити задатку, уз сигурно вођство редитеља Зорана Ракочевића. Мислим да ћемо остварити добру и квалитетну сарадњу, на задовољство ове театарске куће и публике – увјерен је Вујовић.

За **Јелену Лабан**, текст по којем ће бити рађен комад је изузетно интересантан.

Знајући редитеља и овај текст, мислим да можемо да направимо сјајну ствар. Радујем се почетку процеса и драго ми је што као глумачки ансамбл први пут улазимо заједно у пројекат. Мислим да нам је то јако фалило. Сада имамо још већи осјећај

на квалитет текста Чикашке перверзије који на духовит начин говори о јако озбиљним темама, о мушко-женским односима и о њиховом неразумијевању.

С. Маројевић

„Паластура – прва дама“; Културни центар Бар Духовита драма о животу

„Паластура – прва дама“, **Обрада Ненезића**, у продукцији **Културног центра Бар**, премијерно је изведена 9. августа, на **Љетњој сцени барског Дома културе**.

„Паластура“ је дио драмске трилогије Ненезића, којој су претходила дјела „Нобеловци“ и „Персоне нон грате“, инсценирана у **Никшићком позоришту**.

Улоге су повјерене: **Елизабети Ђоревској**, **Душку Радовићу**, **Јелени Поповић**, **Јовану Дабовићу**, **Филипу Ђуретићу**, **Дра-**

комедија која прати ток три брачна пара у „раљама живота“ и политике. Текст асоцира на Ибзенове драме, „Покондирену тикву“, **Јована Стерије Поповића** или **Нушићеву „Госпођу министарку“**, прилагођене савременом тренутку.

Комад се на веома духовит начин бави нашим карактерима, наравима, жељом за влашћу, материјалним достигнућима, али и онима који су одани правим вриједностима и етичким принципима. Радња комедије смјештена

„Паластура – прва дама“, **Обрада Ненезића**

гиши Симовићу и **Андријани Симовић**. Сценографија и костими дјело су академског сликара **Дарка Мусића**. За сценски говор била је задужена **др Дијана Маројевић**. Музику је компоновао и изабрао професор гитаре **Недјелко Пејовић**. Продуцент је **Културни центар Бар**, асистент режије новинар и писац **Милан Вујовић**. Пројекат је реализован под покровитељством **Ђорђија Павићевића**.

Паластура је савремена породична

у Бару, али се исто тако могла дешавати у било којем другом приморском мјесту, због шкољке паластуре која је узета као мотив.

Ова драма је требала да се изведе у оквиру прошлогодишњег програма *Барског љетописа*, али због епидемиолошких мјера одустало се од инсценације. То је аутору била прилика да текст избруси до филигранства.

Корона ми је пружила могућност да дуже радим на тексту и припреми представе. Дорађивао сам је и осавремењивао и

мислим да је на крају испала добро. У сваком случају, публика ће то најбоље осјетити. Комедија је увијек актуелна, јер ако није, онда није ни духовита, ни смијешна. Моја трилогија о малограђанима је својеврстан отпор према том пориву да будеш неко други, а не оно што јеси. Малограђанитина је добила, ненадано и бесплатно, убојито оружје, а то је интернет. Тако је поред праве заузела и виртуелну стварност. Данас један навалентни човјек без мјере има више пратилаца и фанова, него Његош као пјесник или Лубарда као сликар. Да вриједиш више, а свјестан си своје величине. И тај дисбаланс у хтјењу и могућностима је малограђанитина која нас је окупира у свим сферама посредством масовних медија и друштвених мрежа, а под утицајем политике и профитерства, који не бирају средства у потрошачком друштву. Тако да моја трилогија није десет година и више чекала на инценацију због мањка мотива и тема, већ због тога што те квази звијезде, у маниру малограђана, не воле да виде себе у главним улогама „мешетара“, „комедијаша“ и „шарлатана“. Али све има своје вријеме, каже једна стара народна изрека. Јер, у историји је једино правило да постоје двије стране. Истина је, дакле, ипак релативна, цијени Ненезић и објашњава мотиве своје трилогије.

Да је ријеч о слојевитој причи, потврђује и изјава глумице Елизабете Ђоревске, којој је повјерена главна улога.

Ненезић је написао слојевиту причу, која је фантастична прилика за једну глумицу. Бити „прва дама“ у „Паластури“ није нимало лако, али је јако инспиративно. Не сјећам се да сам радила са тако смиреним, благородним и припремљеним редитељем. Представа има све атрибуте да буде омиљена код публике. Ја сам у суштини драмска глумица, а у комедију сам упала, али сам се и ту доста добро снашла. Жељна сам добрих улога, као што је ова, изјавила је Ђоревска у интервјуу за подгоричке „Вијести“.

Познати београдски глумац Душко Радовић у представи тумачи главну мушку улогу, научног радника. Свој ангажман и процес рада у Бару доживио је као позитивно и богато искуство.

Ово је врло занимљив, захтјеван и захваљан текст за рад. Сматрам да се кроз комедију најлакше потцртају неке ствари.

Најбезболније људи приме неке ситуације, односе, дешавања... Све оно чему позориште и служи. На нашим просторима позориште стално касни за животом, не може никако да га стигне. Живот је много бржи и увијек нас изненади комбинацијама које су у стању да направе и чудима којима се политичари служе. Има овдје свега тога. Зато је ова прича врло актуелна и асоцира преваходно на данашње вријеме, истиче Радовић.

Глумица Андријана Симовић која игра докторку неурологије истакла је да је ово прича која је везана не само за Црну Гору, већ и за читав регион.

Политика је до те мјере запосјела наше животе да ми ни не знамо кад смо се преобразили. Само идемо из минута у минут и прижељкујемо да нам буде боље. И овога пута, Ненезић је одлучио да кроз комедију представи данашњу збиљу, а управо овакве комаде публика највише воли. О томе колико уопште позориште може промијенити свијест гледалаца, а не само да насмије, појаснила је поруку комада Симовић за дневник „Вијести“.

Извршни продуцент, који глуми у представи, Драгиша Симовић оцијенио је да је и овај комад показао да Бару фали позориште у институционалном смислу.

Ако се вратимо годину уназад, у вријеме које је „појела“ корона, на још даље, када смо радили „Балканску царицу“, „Свете и проклете“, „Таштинарије“, и осврнемо се на све те одличне и друге представе, зар то није довољно да се неко из институција запита: Да ли Бару треба позориште? Јер, није довољно да се све своди на ентузијазам појединаца и подршку покровитеља културе. Сигуран сам да уз Ђорђија Павићевића има још привредника који би подржали овакве пројекте. Али позориште се мора институционално заокружити – поручио је Симовић.

С. Маројевић

Зелена чоја Монтенегра; Град театар Будва и Градско позориште Централни догађај 35. Фестивала Град театар

Зелена чоја Монтенегра, настала према мотивима истоименог романа **Мома Капора** који је написао у сарадњи са **Зуком Цумхуром**, у режији **Никите Миливојевића**, премијерно је изведена у амфитеатру манастира Св. Тројице у Стањевићима, 10. августа.

редитеља Миливојевића у Будву, након двадесет година, када је за Фестивал радио културне представе, међу којима су *Каролине Нојбер*, *Бановић Страхиња* и *Иванова*.

Редитељ Милановић је маестралан наступ ансамбла на премијери прокоментарисао

Са премијере у амбијенту амфитеатра манастира Стањевић

То позоришно вече најављено је као централни догађај 35. Фестивала Град театар, што је и потврђено на изведби, када је публика уз вишеминутне аплаузе и овације поздравила ансамбл представе. Поред Миливојевића, у ауторском тиму су: костимографкиња **Јелена Стокућа**, композиторка **Александра Сребрић**, те **Амалија Бенет** задужена сценски покрет и **Срђан Јовановић** за дизајн свјетла. Улоге у представи изводе: **Милош Пејовић**, **Маја Стојановић**, **Емир Ћатовић**, **Андрија Кузмановић**, **Дејан Ђонович**, **Симо Требјешанин**, **Јелена Симић**, **Бранимир Брстина**, **Марко Живић**, **Милорад Дамјановић**, **Иван Заблаћански** и **Стефан Радоњић**.

Комад је рађен у копродукцији са Градским позориштем из Подгорице и Београдским драмским позориштем.

Овај продуцентски наслов вратио је

да су глумци били у јако доброј форми, те да је публика фантастично реаговала.

Након цијеле једне дугачке авантуре коју смо прекидали на настављали и мијењали глумце, ово је сада посебна радост што смо стигли до премијере. Посебно ми је било занимљиво и провокативно како ће публика да реагује на свом, домаћем терену и готово сам сигуран да ће слично бити и на премијери у Београду, казао је Миливојевић.

За директорицу Град театар Будва, **Милену Лубарду Маројевић**, амбијент амфитеатра манастира Стањевић је феноменалан позоришни процор.

Ово је прави простор да се исприча прича о члановима династије Петровић Његош. Видјели сте по реакцијама публике да је прочитала представу баш онако како треба, као причу о једном великом при-

јатељству. *Јако сам узбуђена и срећна што смо имали ову премијеру*", рекла је Лубарда Маројевић.

Ни глумци нијесу крили задовољство које су имали током процеса припреме овог сценског дјела, али и успјешног наступа пред публиком.

Тако је глумац **Милош Пејовић**, који тумачи књаза Николе Петровића казао да је тај лик доста истраживао.

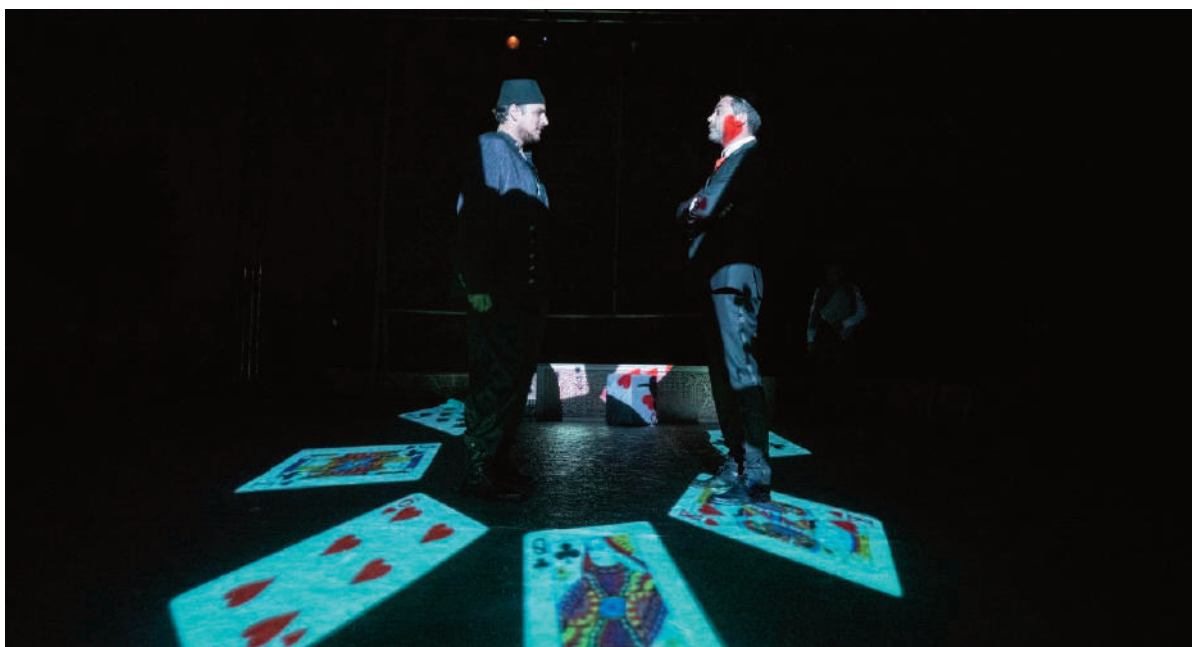
Истраживали смо Николу и схватили да је он имао доста комичних момената те да је био прилично духовит човјек. Нијесмо се много оптерећивали историјским контекстом, фактографијом. Градили смо га заједно редитељ и ја. На крају су се спојила та два колосијека, један историјски и овај други који је наш и тако смо добили оно

ће публика добро реаговати.

Мој лик се не појављује у роману, тако да сам ја имала потпуну слободу да се играм. Иначе је редитељев концепт био да играмо игрице, од никада до карата, видјели сте неке. А ја сам смислила ту игру топло-хладно која је профункционалисала између Милоша Пејовића и мене. Ту сцену сви волимо, рекла је Стојановић.

Андрија Кузмановић је у улози Осман-паше Сархоша. Он је рекао да су тај лик читали, како га је и историја представила као човјека који је волио коцку, алкохол...

Са Никитом сам се договорио да не играмо прволонташки, без обзира што сам ја стално са неким томпусом и пићем у руци. Ипак је то човјек који је управо изгубио рат и одговара за много душа. Колико год он

Зелена чоја Монтенегра централни догађај 35. Фестивала Град театар

што смо хтјели, казао је Пејовић.

Емир Ћатовић је наратор у представи, а игра и лик војводе Вукашина.

С обзиром да играм наратора, сво вријеме имам тај специфичан однос с публиком. Улога увијек нађе пут до глумца. Увијек је инспиративно прелазити из једног угла у други, што је компликовано, али када освојите тај материјал увијек је занимљиво за игру. Доста тога је излазило и из наших импровизација, многе сцене су тако настале, појаснио је Ћатовић.

Маја Стојановић тумачи лик књагиње Милене. Она је своје импресије подијелила након премијере, истичући да је наслућивала да

ужива у животу јер не може без порока, једноставно је свјестан и свакога дана се буди са великим теретом. Могу вам рећи да сам први пут дубоко закопао у нека размишљања, емоције и одговорности које човјек треба да има према човјечанству, утисак је Кузмановића.

С. Маројевић

„Употреба човека“ освојила четири награде „Ардалион“ у руке Бориса Лијешевића

Представа „Употреба човека“ на Фестивалу „Без превода“ који се традиционално одржава у Ужицу већ 25 година, освојила је четири награде.

Награда „Ардалион“ за најбољу режију додијељена је **Борису Лијешевићу**. Представа „Употреба човека“ добила је још три награде. Награда за најбољу сценографију припала је **Жељку Пишкорићу**.

Награда за најбољу костимографију отишла је у руке **Марине Сремац**. Награду „Ардалион“ за најбољег младог глумца и Награду Политике „Авдо Мујчиновић“ добио је **Аљоша Ђидић**. Поред мла-

шме, у регионалној копродукцији Фестивала „Град театар“ са смедеревским Фестивалом „Нови тврђава театар“, Позориштем „Ујви-деки Сзинхаз“ из Новог Сада и **Еаст-Вест центром** из Сарајева. Пројекат је реализован у оквиру заједничког регионалног програма „Дијалог за будућност“, који у Босни и Херцеговини, Црној Гори и Србији воде: УНЕСКО, УНИЦЕФ и УНДП.

Комад траје два сата, а говори о свијету у којем је завладала вјерска, расна, политичка и свака друга нетрпељивост. Питање којим се ова представа бави је: Да ли треба преживјети када се човјеку свијет распадне и сруши?

Са поклона публици на ужичком Фестивалу без превода

дог глумца Ђидића, улоге у представи изводе: **Емина Елор, Драгиња Вогањац, Југослав Крајнов, Душан Вукашиновић, Огњен Никола Радуловић и Огњен Петковић**.

Драматизацију романа су урадили **Борис Лијешевић и Федор Шили**, а музику за представу је компоновао **Стефан Ђирић**.

Представа „Употреба човека“ настала је по истоименом роману **Александра Ти-**

Будванска премијера и двије репризе представе „Употреба човека“ одржане су средином септембра прошле године, у оквиру 35. Фестивала „Будва град театра“. Комад је имао премијере на сценама копродукената.

С. М.

Лагарије освојила награду на Фестивалу еколошког позоришта Истраживачки приступ позоришту за дјецу

На 27. Фестивалу еколошког позоришта одржаном крајем августа у Бачкој Паланци, представа *Лагарије – час о сурогату*, у продукцији Драмског студија Празан простор и Которског фестивала позоришта за дјецу освојила је Специјалну награду. Жири у саставу Игор Грекса, глумац, Снежана Тришић, редитељка и Миливоје Млађеновић, театролог и председник, Лагаријама је ту Награду дао за „савремен, иновативан, истраживачки и ангажован приступ позоришту за дјецу и младе“.

ишчилило из наших живота и сурогат постаје норма по којој дишемо, дјелује поражавајуће актуелно. Уроњени у друштвене мреже као у раствор формалдехида, никада нијесмо били усамљенији. Сагледати тај свијет и прихватити га као нормалан је тешко, али промијенити га је немогуће јер то би значило: ићи против историје. Ипак, алтернативу је нужно пронаћи, и ми је тражимо.

Вукотићев филм је основа и инспирација за мултимедијални и интерактивни

У Образложењу Жирија наводи се да се представа кроз феномен стваралаштва, подстицањем маште, размјене емоција и развијањем имагинације, бави љепотом, снагом и могућностима унутрашњег свијета дјетета као суштинског потенцијала свијета у коме живимо и који увијек можемо да мијењамо и изнова креирамо.

Лагарије – час о сурогату је предавање-перформанс намијењен дјечи и младима, а рађен према мотивима анимираног филма Сурогат Душана Вукотића. Филм из 1961. године је сатирични коментар на тадашњи друштвени тренутак. Данас, када је оно што је непосредни доживљај скоро сасвим

перформанс који говори о идејама, усамљености, емоцијама и машти. Служећи се перформативним и позоришним средствима, инсистирамо на чулним, опипљивим искуствима и посредујемо идеју о креацији као ултимативном сурогату који (иронијично) доноси избављење од сурогата самог – наводе продуценти овог занимљивог комада - Драмски студио Празан простор и Которски фестивал позоришта за дјецу.

С. М.

Которски фестивал позоришта за дјецу 2021 „Све што расте, хтјело би да расте“

Которски фестивал позоришта за дјецу (КФПД) двадест девети по реду, одржан је од 1. до 12. јула, под слоганом *Све што расте, хтјело би да расте*. Током дванаест фестивалских дана реализовано је око 50 програма. Улаз за све представе био је бесплатан. Иако је био кратак период да се направи квалитетан програм, организатори су успјели у том науму. Током трајања фестивалских програма, кључеви града били су у рукама дјеце, а град је био обојан својим традиционалним

разлогом“ и са неке „Друге стране вјетра“ али без „Лагарија“ и током свега тога нико нам заправо „Није причао бајке“. Кроз преко 50 програма, имали смо прилике да читамо књиге и упознамо неке нове свјетове, видимо на стотине ликовних радова, похађамо занимљиве радионице, трампимо се, разговарамо са глумцима и ширимо фестивалски дух цијелим градом, навели су про-дуценти и организатори дјечије позоришне смотре.

Примопредаја кључева града Котора

бојама, док се њиме ширила пјесма и осмијеси. Заједно се которским улицама и трговима пјевало, плесало и играло. Организатори и учесници бавили су се племенитим темама, учили се солидарности и прихватили све активне и одговорне улоге у овој фестивалској фешти.

Овог јула у Котору смо срели „Вука на његовом трагу“, „Робота, Боба и Аки-ка“, „Три прасета“ и „Мацу“ и све то „С

На Фестивалу је било 14 позоришних представа, од којих је девет такмичарског карактера, 19 ликовних инсталација, осам програма у сегменту едукативних програма, пет програма у области дјечијег сценског стваралаштва, три књижевна програма и неколика округла стола.

На свечаној церемонији затварања Фестивала и предаје кључева града, саопштена је одлука Жирија и лауреатима су уручене

награде.

Жири града Котора 29. Которског фестивала позоришта за дјецу: **Данијела Ђукић, Марија Пиластро, Александра Томовић, Младен Живковић и Маја Мрђеновић**, од 1. до 12. јула погледао је девет представа у селекцији Главног позоришног програма. Већином гласова **Награду за најбољу представу** Жири је додијелио представи **„На вуковом трагу“**, продукцији **Позоришта младих Нови Сад**, у режији Јакуба Максимова. У образложењу ове Награде наводи се: *Представа на посредан, али врло упечатљив и критичан начин обрађује глобално друштвено значајне теме које се тичу опстанка и очувања хуманости у свијету беспоштедног капитализма, који дубоко разара етику, достојанство, али и сам живот. Прича о борби за преживљавање пса Бака у вријеме деветнаестовјековне америчке „златне грознице“ приказана је умјетнички посвећено, кроз складно и ефектно уклапање пажљиво креираних и прецизно анимираних лутака, глумачке суигре, изванредно атмосферичног споја живе музике и различитих звукова, и плодносног преплитања нарације и магичне визуелности. (...)*

Дјечији жири 29. Фестивала позоришта за дјецу у саставу: **Лазовић Маша, Беговић Војин, Кривокапић Јован, Уна Марија Кокот, Леонид Бромберг и Марија Миладиновић**, такође је, али једногласно, одлучио да за најбољу, прогласи представу **„На вуковом трагу“**, **Позоришта младих Нови Сад**. Ову одлуку најмлађи Жири образложио је чињеницом да је ово представа која је подједнако и поучна и емотивна, да је плод изузетне приповиједачке, глумачке и аниматорске вјештине, и што је најважније, у питању је представа чија је илузија подједнако лијепа као и њено разоткривање.

Чланице жирија у саставу: **Јелена Лела Милошевић**, драматуршкиња, **Соња Петровић**, редитељка и **Јасмина Бајо**, дипломирана филолошкиња српског језика и књижевности – мастер прочитале су све текстове, те руководећи се критеријумима умјетничког квалитета, иновативности на плану форме, релевантности тема и универзалних вриједности у кореспонденцији са дјечијим/младим гледаоцем донијеле су одлуку о **Награди AS-SITEJ за најбољи драмски текст за дјецу и младе**. Ту Награду освојио је текст **„Вилињска Гора - мит о господарима, слугама и**

слободним људима“, ауторке **Сандре Вујовић**, намијењен дјеци.

Овај текст се издваја од осталих чврстином драмске структуре, осјећајем за сценски ритам, маитовитошћу и вјештином вођења приче. У себи садржи вјешто изграђене све елементе бајке и испуњава неке од основних циљева позоришта за дјецу, као што су: формирање критичког мишљења према свијету код дјеце, буђење радозналости и маитовитости, развијање система вриједности, наведено је у Образложењу Жирија.

Представник Позоришта младих, глумац **Саша Латиновић** путем видео пројекције захвалио се Фестивалу и Котору истичући посебну захвалност због препознавања квалитета представе. Уз захвалност и поздраве, изразио је жељу да Фестивал настави да расте у једном од најљепших градова на свијету, уз жељу да се сваке наредне године састаје са новим позоришним представама.

Посљедњег дана Фестивала у част награђених изведена је представа **„Мали Тесла или како изумити себе“**, Театра Корифеј, КИЦ-а Зета и драмског студија **Празан простор**, у режији Петра Пејаковића. Овај комад говори о одрастању и о неуспјесима једног генијалца. Генијалца који да није одрастао како јесте, данас бисмо живјели у мраку.

Фестивал за најмлађе слједеће године чека велика фешта - слави 30. рођендан.

До тада остајмо здраво и бринимо једни о другима, бринимо о себи и његујмо дијете у нама. Не заборавимо да се играмо и кројимо свијет по мјери дјеце, јер то је оно што свијет чини љепшим и шаренијем, поручују организатори, уз стихове:

**Нека пјева
све што има глас,
нико љепше,
ведрије од нас.**

**Пјевати, пјевати, лијепо је пјевати!
Живјети, живјети, лијепо је живјети!**

С. Маројевић

35. Град театар Будва „Повратак у живот“

Фестивал Град театар Будва, тридесет пети по реду, одржао се од 10. јула до 20. августа на локацијама у Старом граду и амфитеатру манастира Стањевићи. На репертоару овог традиционалног будванског Фестивала реализовано је 45 програма драмске, литерарне, музичке и ликовне умјетности.

Мото овогодишњег Фестивала је „Повратак у живот“, што је и суштинска идеја водиља у креирању и реализацији фестивалског програма у условима пандемије и потребе за сусретом умјетника и њихове публике.

У оквиру драмског програма премијерно је изведена *Зелена чоја Монтенегра*, која је рађена по истоименом роману **Мома Капора** који је написао у сарадњи са **Зуком Цумхуром**, у режији **Никите Миливојевића**. Драматизацију је урадио **Стеван Копривица**. То је 76. по реду позоришни наслов који је за три и по деценије реализовао Град театар. Представу је Град театар радио у

копродукцији са **Градским позориштем Подгорица** и **Београдским драмским позориштем**. Премијерно извођење представе било је првобитно планирано за 34. Фестивал. Међутим, због околности изазваних пандемијом премијера је одржана 10. августа ове године, у амфитеатру манастира Стањевићи, а репризна извођења наредне три вечери.

На програму Фестивала, осим премијерног наслова, публика је имала прилику да одгледа наслове фестивалске продукције које су обиљежиле период од 2018. до 2020. године. Поред фестивалских представа на репертоару су били и гостујући комади, који се изводе на позоришним сценама региона.

Фестивал је отворен изведбом представе *Крваве свадбе*, настале у копродукцији Града театра Будва и Српског народног позоришта, Нови Сад, 2018. године. Комад је рађен по дјелу **Федерика Гарсије Лорке**, у режији **Игора Вука Торице**. Публика је одгледала и „Селестину“, копродукцију Града театра Будва и Југословенског драмског позоришта Београд, рађену по мотивима драме **Фернанда де Рохаса**, у адаптацији **Маје Тодоровић** и режији **Милана Нешковића**. Премијера овог комада била је на будванском Фестивалу средином јула 2019. године. Прошлогодишњи фестивалски премијерни позоришни наслов „Употреба човека“ (Град театар Будва, East – West Центар из Сарајева, Нови тврђава театар, Чортановци и позоришта Ујвидеки Сзинхаз из Новог Сада) настале по роману **Александра Тишме**, у режији **Бориса Лијешевића**, такође је био дио фестивалског репертоара

У гостујућем програму, изведена су позоришна остварења која су обиљежила драмску продукцију земље и региона у претходне двије године. На отвореној сцени – у амфитеатру манастира Стањевићи изведена је представа „Козоцид“, **Градског позоришта** из Подгорице, рађена по тексту и у режији **Виде Огњеновић**. Ову представу будванска публика чекала је неко вријеме, будући да је своје прво приказивање на фестивалу *Град театар* требала да има 2019. године, али је

одложена због временских услова. Прошле - 2020. године, програм је одложен због епидемиолошких мјера. Публика је потом одгледала двије представе из Београдског драмског позоришта: **Читач** (Београдског драмског позоришта и агенције Бео Арт из Београда), чију режију потписује **Борис Лижешев** и **Сумрак богова**, драматуршку

Град театар Будва у драмском програму имао је и двије представе за најмлађу публику: **Маца Папучарица**, у драматизацији и режији **Давора Драгојевића**, у продукцији Градског позоришта Подгорица и **Дечак са кофером**, Малог позоришта Душко Радовић из Београда, чију режију потписује **Дамјан Кецојевић**.

„Повратак у живот“ - мото 35. Град театар Будва

стилизиацију **Ивора Мартинића**, чију режију, адаптацију, сценографију и избор музике потписује **Јагош Марковић**. На репертоару је била и нова представа Југословенског драмског позоришта **Мој муж**, настала према истоименом књижевном предлошку **Румене Бужаровске**, у режији **Јоване Томић**. Ове године на Фестивалу гостовало је и Хрватско народно казалиште из Загреба са представом **Знаш ти тко сам ја**. Аутор текста и редитељ представе је **Иван Пенковић**. Још једна представа из Хрватске гостовала је на Вечерњој сцени Фестивала - **Марта и седам страхова**, Казалишне дружине КУФЕР/КулстТеатар и Удружења БолиМе, у режији **Наталије Манојловић**. У финалу овогодишњег Фестивала, уз бурне аплаузе и овације изведен је комад **Балкански шпијун**, Народног позоришта из Београда, по чувеном тексту **Душана Ковачевића**, а у режији **Тање Мандић Ригонат**.

Овогодишње издање будванског Фестивала имало је и *off* програм, током којег су полазници будванске **Школе глуме** показали оно што су научили у претходном периоду. Стручни консултант за драмски програм био новинар и позоришни критичар **Бојан Мунин**.

У оквиру књижевног програма на Тргу пјесника представљена је монографија **ГЛАС ВРТИНЕ – Игор Вук Торбица на фестивалу 'Град театар', Будва**, која је посвећена сарадњи ове институције са Игором Вуком Торбицом, као и сагледавању значаја рада једног од најталентованијих редитеља данашњице, за позоришну стварност Будве и Црне Горе.

Град театар Будва

Фестивал медитеранског театра „Пургаторије“ 2021

Изостала такмичарска селекција

Протекле двије Ковид године, донијеле су и „ковид“ издања Пургаторија у Тивту. Изостала је такмичарска селекција, па су у настојању да одрже какав такав континуитет организатори искористили успостављену праксу да путем интернета доспију до традиционалне публике. Непосредна корист исказала се у чињеници да су реализована снимања више представа домаће продукције: *Бокељски Д-Мол*, *Тре Сореле*, *Хасанагиница*, *Филомена Мартурано*, па је празан ход ре-

Београд, са *Балканским шпијуном* и Битеф Театар, са *Лена Брена пројект*. Одржан је и трећи **Фестивал плесног театра**, са укупно шест представа, ансамбала из: Београда, Загреба и Подгорице.

Центар за културу Тиват и ове године је успио да реализује премијеру своје нове представе *Апликација Воланд*, у сарадњи са Народним позориштем из Шапца, по тексту *Миње Богавац*, у режији **Кокана Младеновића**.

зултирао комплетирањем квалитетне видео документације.

На репертоару *Пургаторија 2021*, који је реализован од 1. јула до 31. септембра било је укупно 57 програма, од чега 26 позоришних, са 42 играња, гостујућих представа и домаће продукције. Гости Пургаторија били су: Позориште Душко Радовић из Београда са представом *Дечак са кофером*, Београдско Драмско Позориште извело је *Читача*, Театар Марин Држић из Дубровника са *Транвајем званим жудња*, продуценска кућа Беоарт са представом *Заборављене*, Народно Позориште

Посебну пажњу привукло је и тротомно издање драма из продукције Центра за културу Тиват. На овај начин Центар је уобичајено двадесетогодишњицу професионалне позоришне продукције, а по први пут на једном мјесту читалачкој публици представљени су изведбени текстови: *Бокељског Д-Мола*, *Бетуле у Малу Валу*, *Инномината*, *Јелене Савојске*, *Кањоша*, *Новећенто Бока хотела*, *Медитерана* и *Малог пирата*.

Невен Станичић

35. Барски летопис

Умјетници Црне Горе у фокусу

Традиционални **Фестивал Барски летопис** одржан је ове године од 15. јула до 6. августа. Током мјесечног програма ове смотре, публика је имала прилику да ужива у двадесет четири позоришна, филмска, музичка, књижевна и ликовна наслова.

Барског летописа и Градског позориста Подгорица) у режији Андраша Урбана, **Козоцид**, ауторски пројекат Виде Огнејновић (Градско позориште Подгорица), **У аманет**, Тамаре Вујошевић Мандић, **Ана Карењина** (Драмски студио Празан Простор и Краљевско по-

Реализовано је и неколико пратећих програма. Новина овогодишњег издања Фестивала је то што су се у фокусу његовог програма нашли домаћи аутори и продукције, што није утицало на његов квалитет. Напротив! Репертоар је подијељен у шест програмских сегмената, и то: позоришни, музички, филмски, књижевни, ликовни и програм БАРС.

Црна Гора има квалитетне умјетнике који су препознати широм свијета, па је ово прилика да свој рад представе и на нашем Фестивалу. Сваки дио програма најживо је биран, о свему смо водили рачуна, а због ограниченог буџета ове године Фестивал ће трајати само три седмице. Током тог периода потрудићемо се да сви Барани, али и гости који воле умјетност заиста уживају - изјавила је продуценткиња Барског летописа **Milena Charan**, уочи одржавања Летописа.

У оквиру тридесет четвртог издања Фестивала публика је имала прилику да, у селекцији **Милија Шћепановића**, одгледа неколико представа: **Дон Кихот** (копродукцији

зориште Зетски дом) и **Ђоконда** (Црногорско народно позориште).

Посебан сегмент Барског летописа био је програм БАРС, у цјелости посвећен ауторима из Бара. Фестивал се реализовао уз подршку Општине Бар и Туристичке организације Бар.

С.М.

7. Међународни фестивал алтернативног театра „Корифеј“ „Врати се у живот“

У Колашину је од 7. до 22. августа одржан **7. Међународни фестивал алтернативног театра „Корифеј“**. Овогодишње издање пропраћено је геслом *„Coming back to life“*, што метафорично значи крај ружног периода пандемије у којем је, прије свих, култура највише пропатила. Овај концепцијски занимљив Фестивал прошле године у два наврата је заказиван. Ове године, Фестивал је

бјелопољским центрима за културу, а друга са Драмским студиом *Празан простор* и КИЦ-ом Зета. На „Корифеју“ се представио и загребачки Кунст театар са представом *Марта и седам страхова* и труппе *Terminus a Quo* из Пољске и **Анзоки театар** из Барселоне. Омладинске труппе студената **ФДУ Цетиње** и **Мостарског театра младих** унијели су посебан шарм и снагу Фестивалу. Квалитету Фе-

организован уз подршку Општине Колашин, која је обезбиједила финансијска средства за његову реализацију, док је Центар за културу Колашин инфраструктурно помогао погледу. Његов програм конципирала је НВО „Корифеј театар“, која окупља младе, талентоване и школоване драмске ствараоце.

На репертоару се нашло четрнаест, углавном професионалних представа из: Црне Горе, БиХ, Србије, Хрватске, Пољске и Шпаније, док су мањи дио програма чиниле студентске и аматерске представе.

Корифеј театар представио се са два продуцентска наслова: *Ифигенија*, у режији Зорана Ракочевића, представа за дјецу и одрасле *Мали Тесла – како замислити себе*, у режији Петра Пејаковића. Обје представе су копродукције, прва са колашинским и

стивала у значајној мјери допринијели су: **Давор Драгојевић**, **Цветин Аничкић**, **Милутин Дарић** **Дака** са интересантним ауторским пројектима. Занимљив сегмент програма је изведба комада *Власт и њена опозиција*, коју је извело Бјелопољско позориште, у режији Зорана Ракочевића, као и представе: *Црчак и мрав на рођендану*, коју изводе прослављени чланови труппе *Alice in WonderBand* и *Царево ново одијело*, Херцеговског позоришта.

Због епидемиолошке ситуације, ове године није организован ни један програм пратећег садржаја, као ни радионице.

С.М.

Фестивал драмских аматера у Бијелом Пољу

Пола вијека фестивала

У сали бјелопољском Центру за културу „Војислав Булатовић Струњо“ од 18. до 25. јуна одржан је јубиларни –50. Фестивал драмских аматера. На фестивалском репертоару било је шест аматерских представа и двије професионалне: *Власт и њена опозиција* (Бјелопољско позориште; режија Зоран Ракочевић), *Писмо за маму* (Позоришно друштво „Диван“ из Петњице), *Оне су хмјеле*

Новаковић и монодрама *Потоња ура Његошева*, режија Благота Ераковић. Селектор Фестивала био је познати регионални глумац **Моамер Касумовић**. Поводом 50. година од оснивања Фестивала драмских аматера Црне Горе приређена је и изложба слика под називом „Бјелопољски сликари фестивалу“. У галерији Центра за културу било је изложено 18 слика умјетника из Бијелог Поља.

PROGRAM	
ПЕТАК	18. ЈУН
19.00h ИЗОБРА "БЈЕЛОПОЉСКИ СЛИКАР ФЕСТИВАЛ" 20.00h СВЕЧАНА АКАДЕМИЈА ПОВОДОМ 50. ФЕСТИВАЛА ДРАМСКИХ АМАТЕРА ЦРНЕ ГОРЕ	
СУБОТА	19. ЈУН
20.00h Отварање 50. Фестивала драмских аматера Црне Горе 20.15h Бјелопољско позориште: "ВЛАСТ И ЊЕНА ОПОЗИЦИЈА" Текст: Невељко Ракочевић Режија и адаптација: Зоран Ракочевић	
НЕДЈЕЉА	20. ЈУН
20.00h Позоришно друштво "Диван": "ПИСМО ЗА МАМУ" Текст и режија: Јана Ракочевић	
ПОНЕДЈЕЉАК	21. ЈУН
20.00h Акорд: омладински театар: "НЕ СМ" ОНЕ СУ ХМЈЕЛЕ НЕ СМ САСВИМ ДРУГО" Текст: Милан Дедош Режија и адаптација: Драган Копривица	
УТОРАК	22. ЈУН
20.00h ЈУ Центар за културу: Колашин, ЈУ Центар за културу "Војислав Булатовић Струњо" Бијело Поље и НВО "Корифеј театар": Колашин, "ФИГЕНИЈА" по Еурипиду Режија и адаптација: Зоран Ракочевић	
СРЕДА	23. ЈУН
20.00h Драмски студио "Сентро за културу Рожаје": "ХАМЛЕТ У ДОБА МАРКЕТИНГА" Текст и режија: Драган Копривица	
ЧЕТВРТАК	24. ЈУН
18.00h ПРОМОЦИЈА МОНОДРАМЕ "ПОТОЊА УРА ЊЕГОШЕВА" ФЕСТИВАЛА ДРАМСКИХ АМАТЕРА ЦРНЕ ГОРЕ 20.00h ЈУ Центар за културу "Војислав Булатовић Струњо" 20.00h Студенски театар: Подгорица: "МОЈИ ШКОЛСКИ ПОМОЋИ" Текст и режија: Драган Копривица	
ПЕТАК	25. ЈУН
18.00h Драмски студио "Сентро за културу Рожаје": "ХАМЛЕТ У ДОБА МАРКЕТИНГА" 20.00h ЈУ Центар за културу "Војислав Булатовић Струњо": "САВАВЕРЗУМ" Режија: Петар Ракочевић 20.00h "ПОТОЊА УРА ЊЕГОШЕВА" Текст: Слободан Јовановић Улога: Ратко Петковић и Петковић Невељко; Слободан Јовановић Режија: Благота Ераковић	
Изговориле о предстојећем театарском дану у 18h у сали ЈУ Центар за културу "Војислав Булатовић Струњо"	
ОРГАНИЗАТОР ФЕСТИВАЛА: ЈУ ЦЕНТАР ЗА КУЛТУРУ "ВОЈИСЛАВ БУЛАТОВИЋ СТРУЊО" ПОКРОВИТЕЉ ФЕСТИВАЛА: ОПШТИНА БЈЕЛО ПОЉЕ	

нешто сасвим друго (Акорд омладински театар из Никшића), *Ифигенија* (центри за културу Бијелог Поља и Колашина и НВО Корифеј театар Колашин), *Хамлет у доба маркетинга* (Драмски студио Рожаје, режија Драган Копривица), *Могу ли Вам помоћи* (Студенски театар Подгорица, режија Драган Копривица), *Бабаверзум* (Драмски студио ЈУ „Војислав Булатовић Струњо“, режија Петар

Јубиларно издање Фестивала била је прилика да се направи рекапитулација петодеценијског програма те смотре, као и да се сагледају визије за његову будућност.

Предраг Вукојевић који активно учествује на бјелопољском Фестивалу рекао је да се аматеризам, упркос свему, одржао и опстао кроз минута времена.

Ниједног тренутка не сумњам у опстанак позоришта, на самим тим ни драмског аматеризма, јер је то насушна потреба људске цивилизације. Све се трансформисало кроз вријеме, али је потреба за овом врстом умјетничког доживљаја код човјека опстала, увјерен је Вукојевић. Према његовој оцјени један од кључних проблема овог Фестивала је то што до сада није системски ријешено финансирање тог пројекта. Вукојевић истиче да у Црној Гори не постоји ни Удружење драмских аматера Црне Горе.

Директор Центра за културу **Милко Ковачевић** казао је на отварању Фестивала да је на бјелопољској позоришној сцени током педесет година одиграно више од 400

представа.

Своје глумачке улоге на њима је остварило преко шест хиљада глумаца и око 200 режисера. Нигдје као у нашем Бијелом Пољу позоришно зрно није тако проклијало и узрасло до висине једне овакве позоришне светковине. Није ли ово само по себи довољно да не кажемо више ни једну ријеч о Фестивалу. Позориште је љубав и

начин живота, а не коме и сам живот, неком и потреба, закључио је Ковачевић, додајући да су позоришне даске овог Фестивала биле одскочке даске за многе глумце и позоришне раднике.

Предсједник Општине **Петар Смолвић**, такође је указао на значај овог

да је сублимација свих стваралачких праваца који награђују људски дух, оно што се зове умјетност, задржана управо у позоришту.

Која је синтеза књижевности, музике, говора, покрета, архитектуре, сликарства вајарства, мајсторства сваке врсте. Позориште је огледало нашег живота и

Сцена Центра за културу „Војислав Булатовић Струњо“

Фестивала, не само за тај град и сјевер Црне Горе, већ и за драмску умјетност у држави.

За овај Фестивал су се борили и изборили умјетници да постане бољи и садржajнији. Тај ентузијазам се исплатио, јер смо данас у прилици да говоримо о престижном Фестивалу који је на понос свих нас у Бијелом Пољу. Можемо рећи да је Фестивал драмских аматера својеврсна катедра на којој су своје прве улоге имали данас професионални глумци из Црне Горе и региона. Зато вјерујем да је драмски аматеризам веома важан јер је то поље ентузијазма, потпуне посвећености и љубави према позоришту, рекао је Смолвић.

Глумац Слободан Маруновић казао је

свијета у коме живимо, казао је Маруновић.

Фестивал драмских аматера организовао је Центар за културу „Војислав Булатовић Струњо“, под покровитељством Општине Бијело Поље.

С. Маројевић

„Град театар“ Будва примљен у чланство ЕФА

Фестивал „Град театар“ Будва почетком јуна постао је пуноправан члан **Европске асоцијације Фестивал (ЕФА)**, са сједиштем у Бриселу. То је одлучено на редовној Скупштини те европске асоцијације, након што је претходно будвански Фестивал

доприноси умјетничком животу Европе. Главна улога ЕФА-е је да повеже организаторе фестивала како би информисали, инспирисали и обогатили фестивалски програм. Основана је како би се премостила удаљеност између организација и свих врста заинтересованих

добио неопходну препоруку активног члана ЕФА. Поред те препоруке, чланови Борда директора ЕФА асоцијације ту одлуку су донијели након што су утврдили да Фестивал „Град театар“ испуњава и све друге услове и критеријуме за приступ заједници најпознатијих европских и свјетских фестивала. Фестивал из Будве једини је члан те заједнице од свих фестивала из Црне Горе. Из земаља региона чланови ЕФА асоцијације су једино „Дубровачке љетне игре“ и Охридски фестивал.

Европско удружење фестивала (ЕФА) основано је у Женеви 1952. године, на заједничку иницијативу угледног диригента Игора Маркевича и великог филозофа Дени де Ружмона. Данас ЕФА броји око 100 појединачних чланова – музичких, позоришних, плесних и интердисциплинарних фестивала – као и национална фестивалска удружења и културне мреже у 40-так земаља. Његова мисија је да уједини и представља фестивале својих чланова широм Европе и свијета и да

страна, као и за стварање веза, а у циљу обогативања умјетничке понуде фестивала и његових организационих могућности.

С. М.

Град театар Будва

Имплементиран пројекат *TOURNEE*

Јавна установа **Град театар Будва** средином јуна успјешно је привео крају имплементацију пројекта *Theatres for tOURism developmeNt in Europe – TOURNEE*. У завршници тог пројекта, поред представника Град театра учествовали су и представници Туристичке организације Будва и Општине Будва. Пројекат *Theatres for tOURism developmeNt in Europe – TOURNEE* финансиран је кроз трилатерарни програм сарадње Европске уније Италија – Албанија – Црна Гора.

дјела, у периоду од 22. до 25. септембра 2019. године, у Будви је одржан фестивал, на чијем програму су се нашла нова умјетничка дјела *Град театра* и позоришта из албанских градова Тиране и Фјера, као и италијаског позоришта из Барлете.

Након Будве, одржани су и фестивали у Италији и Албанији, са циљем размјене учесника и представљања нових позоришних дјела италијанској и албанској публици.

У оквиру пројекта је договорено и

Детаљ са прес-а

То је уједно била прилика за по-дељењање на најважније догађаје, као и на фестивале и многобројне радионице, које су одржане у склопу овог пројекта у Будви, као и у земљама партнера. Свеобухватни циљ пројекта *TOURNEE* је успостављање блиске сарадње између кључних актера у позоришном сектору прекограничног подручја кроз стварање иновативних културних производа и боље валоризације културе једне туристичке дестинације. Током реализације пројекта успостављен је иновативни, стратешки модел развоја и промоције улоге позоришних институција, као главног покретача културног, туристичког и економског раста.

С обзиром на то да је један од циљева пројекта био и превазилажење сезоналности, као и размјена умјетника и нових умјетничких

оснивање *Јадранско-театарске иницијативе*, са циљем развоја међуинституционалне сарадње, укључујући афирмацију драмског стваралаштва Медитерана. С тим у вези, потписана су три споразума о сарадњи и то са: Хрватским народним казалиштем „Иван Пл. Зајц“ из Ријеке (Хрватска), Гледалиштем из Копра (Словенија) и Истарским народним позориштем из Пуле (Хрватска).

Након трогодишње имплементације, пројекат је успјешно завршен, а његова одрживост ће се огледати у могућој сарадњи са земљама и позориштима, које су биле дио овог трилатералног програма.

Град театар Будва

ФИАТ дио програма Фестивала у Авињону Институт и авињонски Фестивал

Француски Институт у Паризу први пут ове године, од 7. до 11. јула, у сарадњи с реномираним позоришним фестивалом у Ави-

Института Црне Горе, Фестивал интернационалног алтернативног театра (ФИАТ), је, као регионално препознат позоришни фестивал,

њону, организује професионалну обуку „*Performing Arts Focus in Avignon*“, са члановима интернационалних фестивала савременог позоришта широм Европе.

У сарадњи с програмом „Театроскоп“ који подстиче сарадњу Француске и Југоисточне Европе и уз подршку Француског

добрио прилику да делегира једног члана.

У име ФИАТ-а, Фестивалу ће присуствовати чланица креативног тима, редитељка Душанка Белада.

Редитељка Душанка Белада у Авињону Програм „Театроскоп“

Подгорички **Фестивал интернационалног алтернативног театра (ФИАТ)** делегирао је редитељку **Душанку Беладу** да од 7. до 11. јула, у француском Авињону учествује у професионалној обуци **„Performing**

временог позоришта.

Белада је учествовала на Фестивалу, у сарадњи с програмом **„Театроскоп“** који подстиче сарадњу Француске и Југоисточне Европе и уз подршку француског Фестивала.

Редитељка Душанка Белада

Arts Focus in Avignon“. Тај програм организује француски Фестивал у Паризу у сарадњи са реномираним Авињон фестивалом и члановима интернационалних фестивала са-

Festival d'Avignon, или Авињон фестивал, годишњи је фестивал позоришне умјетности који се одржава сваког јула, на многобројним локацијама у том граду и на

његовој периферији. Основан 1947. године од стране глумца и редитеља Жан Вилара, један је од најстаријих активних позоришних фестивала у Француској, али и један од највећих на свијету.

Фестивал организује непрофитна организација (од 1980.), којом управља одбор повлереника у саставу: држава Француска, град Авињон, департман *Vaucluse*, регија Прованса – Алпи – Азурна обала и седам јавних личности надлежних у области позоришта. Уз службени фестивал *Ин*, истовремено се у Авињону представљају бројни независни програми, познатији као *Off* Између осталих локација, фестивал *Ин* изводи се у почасном дворишту – *Palais des Papes*, мјесту пребивалишта авињонског папинства током већег дијела 14. вијека. Фестивал *Off* такође, организује непрофитна организација састављена углавном од позоришних дружина, а изводи се у школама, улицама, приватним сценама и свим мјестима погодним или адаптираним за извођење.

Редитељка Белада, након повратка из Париза, подијелила је своје утиске о том престижном Фестивалу у Француској.

Све ово чини град живим позориштем, са приближно 150 сцена на којима се у просјеку дневно одржи десет представа у периоду од 9 до 24 сата. Самим тим, током једног дана Фестивала у Авињону се одигра око 1500 представа, што је прилично импозантан, али и инспиративан податак. Оно што атмосферу фестивала чини посебном јесте и начин на који се представе рекламирају. Уживо и током цијелог дана, на улицама облијепљеним плакатима представа, трупе на лицу мјеста дијеле маркетиншки материјал, организују уличне перформансе и позивају публику да буде дио њиховог програма.

Као дио „*Performing Arts Focus*“ програма, по први пут организованом ове године од стране Француског Института са циљем да се фестивал прошири и ван француског говорног подручја, имала сам прилику да, као представник ФИАТ-а, упознам 24 директора, извршна продуцента и драматурге позоришта и позоришних фестивала широм Европе.

Током петодневног боравка у Авињону, имали смо прилику да испратимо цијелодневни театарски програм на три локације (*La Manufacture / Théâtre des Doms / Théâtre Du Train Bleu*) у оквиру којих је био заступљен ра-

знолик садржаја, углавном представа рађених у независним продукцијама у форми физичког, експерименталог театара, луткарског, поетско-музичког, студентског и професионалног.

Тakoђе, имали смо прилику да присуствујемо спектаклима *Ин* програма у великим аудиторијумима са око 1000 људи у публици. У питању су биле мултимедијална представа „*Kingdom*“ редитељке *Ane Sesil Vandalem* (амријум барокне гимназије *St. Jozef*) и представа „*Вишњик*“ А. Чехова, у режији *Tiaga Rodrigeza*, са хероиницом француског глумишта *Izabel Iper* у улози *Ljubov Andrejevne* (двориште Папинске Палате).

Програм је такође подразумијевао отворене панел дискусије са учесницима и организаторима фестивала о изазовима са којима се фестивали сријећу у доба пандемије као и упознавања са пројектима који се баве интернационалном сарадњом, на чему Француски Институт ставља посебан акценат. Једна од учесница програма била је и Тања Гавриловић, из организације (*Southeastern European Network for Performing Arts*), једне од овогодишњих партнера ФИАТ-а, Лејла Хасанбеговић, извршна продуценткиња сарајевског *MESS*, Мојса Југ, селекторка „*Бункер*“ фестивала, у Љубљани.

Најзначаји исход овог *Focus* јесу остварена познанства, размијењена искуства и међусобна стремљења ка повезивању фестивала и умјетника из европских земаља, што вјерујемо да ће утицати на даљи рад ФИАТ-а, као и да ће овогодишње представе „*Off*“, наћи мјесто у програмској селекцији нашег фестивала 2022. године - изјавила је редитељка Белада по повратку из Француске.

С. М.

Зетски дом и нова интернет презентација

Нова веб страница Краљевског позоришта Зетски дом представљена је крајем августа. Сајт најстаријег театра у Црној Гори има око 30 рубрика и близу хиљаду страница, на којима је изузев информативног, представљен драгоцјен историјски ресурс када је ријеч о овом Позоришту и о црногорској театрологији.

Према ријечима директора **Илије Суботића**, пројектом нове интернет презентације, у смислу концептуалног рјешења, структуре и визије, *Краљевско позориште Зетски дом* настојало је да одговори на

мјесту премијере, аутору драмског текста, редитељу, глумцима и другим актерима, уз приказ једног броја афиша и плаката.

Уз цјелокупан историјски преглед постојања ове Установе, систематизован по епохама, на сајту су доступне и друге релевантне информације и подаци у области дјеловања Позоришта на Цетињу.

У сусрет новој позоришној сезони, на интернет презентацији *Краљевског позоришта Зетски дом* у наредном периоду ће бити доступна и могућност онлине резервације улазница, док ће нови сајт такође, бити и

изазове данашњице који стоје пред сваком модерном театарском институцијом и то на начин који обезбјеђује побољшање укупног имиџа кроз њено релевантно представљање у јавности.

Осим промоције текућих репертоарских активности, посебну вриједност сајта чини база доступних података о свим представама у продукцији "Зетског дома" од оснивања до данас, што, као јединствен позоришни архив на црногорском онлине простору, чини важан ресурс у смислу приказа рада најстаријег државног театра кроз свих 137 година постојања – истакао је Суботић.

Електронска архива представа Краљевског позоришта Зетски дом од 19. вијека до данас, почев од *Балканске царице*, садржи расположиве податке о сезони, датуму и

мјесто на којем ће ускоро бити представљено и е-издање првог броја позоришних новина *Протагонист*.

Окренутост модерним технологијама, односно средствима комуникације која из њих проистичу, оквир је захваљујући којем ће Краљевско позориште и у *online* сфери надићи контекст локалног, сврставајући се у ред регионалних театара с најбољим и најсадржajнијим дјеловањем на интернету.

Краљевско позориште Зетски дом

Интервју: Двије стотине година од рођења Достојевског Пророк нужних преиспитивања

Проф. др Ениса Успенски: Романима Достојевског доминирају сцене равне античким драмама

Двије стотине година прошло је од рођења Фјодора Михајловича Достојевског. За часопис „Позориште“, о адаптацијама романа великог писца, говорила је др Ениса Успенски, редовни професор на Факултету драмских уметности у Београду.

Разговарала: Драгана Жарић

Неријетко се мисли великог писца означавају као пророчке. Које су то појаве које је Достојевски наслутио и предвидио као битне за будућност, а које данас прожимају наш свијет?

Када се говори о Достојевском као пророку најчешће се мисли да је он био „пророк социјалистичке револуције“, јер се са социјализмом и социјалистима одиграло све онако како је Достојевски описао у својим романима, а највише *Злим дусима*. Ипак, и више од тога за Достојевског се може рећи да је „пророк“ магистралних токова духа времена 20. па и 21. вијека, а међу њима су свакако најважнији и најутицајнији ничеански нихилизам, фројдовска психоанализа, камијевско-сартровски егзистенцијализам, а у последњим деценијама он се открива и као пророк **нужности** преиспитивања односа између човјека и Бога, човјека и природе.

У научним радовима истичете да је тешко сагледати обим и квалитет трансформација прозе Достојевског у позоришту и филму. Које бисте, ипак, трансформације издвојили као посебне и зашто?

Да, то је истина, пошто се непрестано, у позориштима широм свијета изводе разне драматизације и снимају филмови по дјелима Достојевског. Када питате које су то трансформације које се могу издвојити као посебне, нужно је најприје направити разлику између

позоришта и филма. То захтјева одговор на питање, за коју од ове двије умјетности је подесније дјело Достојевског. Постоје научне и умјетничке расправе на ту тему, али се углавном многи слажу да је хронотоп романа Достојевског ближи филмском умјетничком изразу, док их је као цјеловита дјела теже превести на језик позоришта. Наравно, има и оних који тврде супротно, али и оних који се колебају, попут Анђеја Вајде. Пољски режисер је много пута експериментисао с дјелима Достојевског, и у позоришту и у филму, и никад до краја није био задовољан својим адаптацијама. У филмовима му је сметало то што му вријеме не дозвољава да пренесе интегралне верзије дијалога и монолог, док је за позориште препреку представљала непрекидна дводимензионалност збивања и ликова романа Достојевског, то што се код њега све дешава истовремено и у садашњости и у вјечности, и у прошлости и у будућности, за чије приказивање су много подеснији филмски „флешфорварди“ и „флешбекови“. Када ме питате о посебности одређених трансформација њих заиста није мало, па ћу се, издвајајући их, руководити утицајем на развој правца и стила укупне позоришне, односно филмске „достојевијане“. Што се тиче овог првог, то су свакако инсценације Московског художественог театра, настале у периоду краја деветнаестог до друге половине двадесетог вијека. Њихов успјех у Русији, а касније у Европи и Америци био је колосалан и од пресудног значаја за нова читања Достојевског, како у позоришту, тако и на филмском платну. После њих више није било могуће поставити Достојевског у жанру криминалистичко-љубавне мелодраме која је до тада била доминантна. Важну прекретницу у разумијевању филозофске димензије романа Достојевског унијели су француски драматурзи и режисери, почев од Копоа и Куреа чије су адаптације (укључујући и београдску из 1912.) играле широм Европе током читавог периода прве половине 20. вијека. Незаобилазне су и до данас у свијету позоришта и филма присутне драматизације у духу егзистенцијализма Албера Камија, а такође, с већим акцентом на религијско-филозофски дискурс, и драматизације, поменутог Анђеја Вајде. Што се тиче филма, по броју

реализа-вованих екранизација / адаптација прво мјесто припада *Злочину и казни*, међу првима је била верзија творца њемачког филмског експресионизма Роберта Винеа, која ни до данас није изгубила на умјетничком изражају. Доминацију *Злочина и казне* првих година после страхаота Другог свјетског рата, на валу потраге за изгубљеном људскошћу, замијениле су адаптације романа о Кнезу-Христу, Лаву Николајевичу Мишкину. Филмови, Куросавин *Идиот*, Висконтијев *Роко и његова браћа* и Бресонов *Срећно, Балтазаре* су нови по томе како се књижевност може трансмисати у филм и дати оригинално дјело истовремено независно и подударно са својим извором. Француски нови талас такође дугује Достојевском, тумачење револуције, комформизма грађанског друштва, побуне и слично. Годарова *Кинескиња*, Бертолучијев *Пријатељ*, за којима не заостају и филмови домаћих црноталасних аутора *Непријатељ* Живојина Павловића и *Биће скоро пропаст света* Александра Петровића заузимају значајно мјесто у историји свјетског филма. Од постмодерниста свакако најзначајнији филмски „достојевиста“ је Вуди Ален, док су, „кроз Достојевског“ тражећи одговоре на питања савремености, сасвим посебан приступ показали ауторски филмови *Даун Хаус*, Р. Качанова, *Тихе странице* А. Сокурова, *Идиот* Р. Сарента, *Луда Љубав* А. Жулавског, *Нина*, Е. Да-лија... и многи други.

Зашто се „театралност романа Достојевског и даље доводи у питање“?

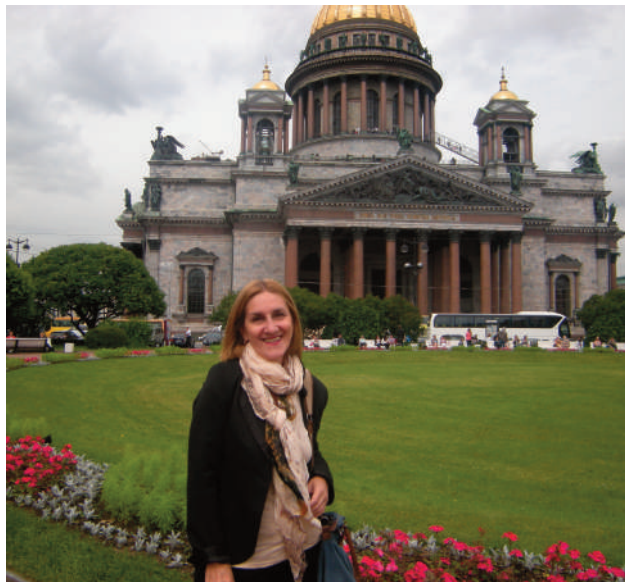
Из врло простог разлога: зато што Достојевски није драмски, већ епски писац. Све што је имао да каже он је написао у форми романа или краћих прозних дјела за која је сваки пут пажљиво тражио одговарајуће рјешење у погледу наратора, структуре, обима и слично. И ма колико било увијек мишљење да је он своја дјела писао притиснут роковима и да због тога његов стил трпи извјесне мањкавости, савремена истраживања доказују супротно. Достојевски је био задивљујуће прецизан у бирању ријечи, чији се број не може ни увећати ни смањити а да се не наруши истина за којом је трагао и коју је стављао изнад свега осталог. Те без обзира на то што романима доминирају сцене равне античким драмама (о чему је доста писано), сложићете се да у оквиру једне представе или једног филма није могуће наглас изговорити све што је у роману записано (телевизијске серије су нешто друго и о њима би се могло посебно расправљати). Отуда Достојевски на сцени или у филму никада неће бити једнак самом Достојевском. Но ако то није могуће, као

што је и сам писац говорио, могуће је представљање неког одређеног сегмента романа, дијалога, монолога и томе сл. Но још боље од тога, најбољом сценском трансформацијом сопственог дјела Достојевски је сматрао ону која је у стању да извуче суштинску идеју дјела и да је онда представи заодјенуту у сопствену, нову форму.

Колико се савремена читања Достојевског разликују од оних у пређашњем вијеку?

Достојевски је несумњиво један од највећих свјетских класика. А шта је то што чини писца класиком ако није могућност да буде изнова и изнова читан у складу с филозофијом, политиком, етиком, и другим идејним и научно-теоријским оријентацијама, као и умјетничким техникама одређеног временског тренутка? Стога ће трансформација једног класика бити у умјетничком смислу валидна уколико је актуализована, док у супротном, у најбољем случају, може имати информативни карактер или представљати музејски експонат неког прошлог времена. Имајући ово у виду, јасно је да постоји разлика у читањима Достојевског (како сценским, филмским, тако и књижевно-теоријским или лаичким) у XIX вијеку, првој, другој половини XX вијека или првим деценијама XXI вијека. Наведимо примјер три филма настала по роману *Злочин и казна* у временским интервалима с размаком од по тридесетак година: Бресонов *Цепарош*, Каурисмакијев *Злочин и казна* и *Меч поен* Вудија Алена. Иако су потпуно различити у њима нема одступања од идеје Достојевског о могућем искупљењу кроз покајање. Достојевски не даје коначан одговор и није сигурно да ли се Раскољников стварно покајао, он само каже ако постоји могућност да ће се „јунак нашег доба“ (какав уистину јесте Раскољников) покајати, онда има наде за све нас. Бресонов „Раскољников“ је такође „јунак свога доба“, али он је цепарош, ситни улични лопов из шездесетих година 20. вијека. У стању је и рођену мајку да опљачка и тиме је пошаље у смрт, али режисер вјерује да у његовом, иако обездуховљеном свијету, још увијек има мјеста саосјећајности. Каурисмакијев Раскољников је убица деведесетих 20. вијека. Он убија без икаквог плана и циља, свеједно му је што је убио, као што му је свеједно што се због тога нашао иза решетака. Убица Вудија Алена је бивши тенисер, он припада соју људи из прве деценије 21. вијека, увелико је превазишао егзистенцијалну пустош својих претходника и једини му је циљ да се убаци у највише слојеве друштва, гдје се може живјети без материјалних ограничења.

Кад на путу ка том циљу наиђе на препреке, он ће без трунке савјести убити ону исту „раскољниковску тројку“: старицу, младу жену и нерођено дијете. Као што видимо, рјешења која дају аутори се разликују, али не зато што они нијесу довољно слиједили Достојевског, већ зато што су одговоре на његова „проклета питања“ потражили у со-пственом времену, као што је и Достојевски истину тражио у свом времену. Међутим истина код Достојевског није

Проф. др Ениса Успенски

нека формула која се попут ребуса може дешифровати у оквиру његових романа, прије би се могло рећи да се она открива у перспективи, изван граница књиге што пружа изванредне могућности за разне врсте трансформација.

Има ли разлика у адаптацијама Достојевског у руској и западноевропској култури?

Иако постоји снажна струја у представљању Достојевског на првом мјесту као националног, руског православног писца, ја лично нисам присталица *првенства* такве оријентације и предност дајем оном општем људском у њему. За мене је Достојевски најприје писац који се својим књижевно-умјетничким дјелима (која треба разликовати од публи-цистике) обраћа човјеку у најопштијем смислу. Сходно овоме, за мене не постоје западноевропске и руске, већ добре или лоше адаптације. На примјер, *Велики инквизитор* једног Енглеза, Џона Гилгулда је једнако снажан као Кнез Мишкин Инокентија Смоктуновског. Умјетност не познаје границе. Но друга је ствар с адаптацијама које су имале или имају одређену политичку или неку другу тенденцију. А таквих је било, а има их и сада, но то је већ предмет неког другог разговора.

Ко/шта је Вама Достојевски?

Достојевски је за мене најприје вријеме проведено с „њим“ у приватном и професионалном животу, које, када се осврнем, схватам да уопште није било мало. Припадам оној „касти“ којој је Достојевски пао у руке у раним гимназијским данима, која је након читања тих „лудих“ страница била као попа-рена. Наравно, разумјело се врло мало, али довољно да се после њих свијет види у потпуно новом свјетлу. Но, ја сам имала прилику, (коју нема баш свако) да откривам Достојевског „изблиза“ у граду моје мајке и његовом граду - Санкт Петербургу. Мислим да сам његову вјечну кућу први пут посјетила негдје између своје дванаесте и тринаесте године, и тада сам записала у споменар епитаф с његовог гроба „Ако зрно пшенично...“ Појма нијесам имала шта је то значило, али звучало је магично. Мислим да се људи који читају књиге дијеле на оне који воле и оне који априори не воле Достојевског (под изговором да је мрачан). Вјерујем да свако, од ових што га воле, има неку своју причу о искуству читања Достојевског, која је слична али исто тако неповљива, као и ова моја, о којој бих, неком другом приликом, могла још много тога рећи. С друге стране, мој професионални сусрет с Достојевским започео је на студијама. Е ту су наше генерације заиста имале среће. Наши професори били су врсни познаваоци Достојевског, али сви различити и сви помало међусобно зараћени, љубоморни једни на друге, Милосав Бабовић, Миливоје Јовановић, Никола Милошевић. Није случајно што сам за магистарски рад узела управо Достојевског, била је то врло захтјевна тема, истраживање интертекста Достојевског код пјесника 20. вијека. Тада није било интернета, текстови су се морали дуго и студиозно ишчитавати. На примјер, тражиш симболику жуте боје, читаш све романе од почетка до краја, а после видиш да ти треба мотив степеница, па идеш „Јово наново“ и све тако неколико година. У то вријеме сам буквално живјела у свијету Достојевског, знала сам га скоро па напамет. Требао ми је одмор, па сам докторат радила из друге области, али ми је „Он“ некако увијек висио над главом. Касније, када сам простала универзитетски професор креирала сам предмете „Достојевски и савременост“, „Достојевски у позоришту и филму“, који су наилазили и наилазе на лијеп одзив студената, поносна сам на неке њихове докторате и магистарске радове.

„Црногорска позоришна повијест“ у Зетском дому

Хронотип позоришне умјетности

Изложба „Црногорска позоришна повијест“, ауторке Славојке Маројевић, настала у продукцији Никшићког позоришта, отворена је 9. маја у Краљевском позоришту Зетски дом. На тринаест паноа, текстом и фотографијом представљен је развој позоришта у нашој земљи од најранијих облика сценског израза до данас.

Пројекат изложбе, коју је суфинансирало Министарство културе Црне Горе, постигао је основни и примарни циљ, будући да је кроз нарацију и фотографију приближило богатство позоришног стварања у Црној Гори кроз вјекове. Циљ нам је био да на овај начин укажемо на значај позоришне умјетности и културе као фундамента једног друштва. С’ обзиром да је ова изложба до сада презентована у шест позоришних средина, остварили смо и едукативну мисију, тј. упознавање што више публике са вишевјековним позоришним стваралаштвом, рекла је ауторка Маројевић

Отварајући изложбу, Рајко Радуловић, драматург Краљевског позоришта истакао је

је многе црногорске градове откривајући

публици све оне историјске детаље, које вјероватно нијесу имали прилике раније да виде, а засигурно су и осјетили на тренутак важност оваквог једног приказа, те позоришне умјетности у свим њеним модалитетима. Стога можемо рећи да се круг затвара управо на Цетињу, у Краљевском позоришту „Зетски дом“, најстаријем позоришту у Црној Гори, које је било и јесте центар културних догађања, која нијесу значајна само за Цетиње, већ за Црну Гору у цјелости - оцијенио је Радуловић.

Изложба је у Краљевском позоришту Зетски дом била отворена 7. јуна.

да ауторка на паноима, писаном ријечју и фотографијама врло вјешто и зналачки објаснила и приказала све оне кључне моменте у хронотопу наше позоришне умјетности. Посебна вриједност се огледа у томе што је за сваки појединачни град обрадила, истражила и сликовито представила развој позоришта.

Ова изложба као таква, пропутовала

Краљевско позориште Зетски дом

У Котору промовисан „Хамлет на корзоу“, Милорада Бошковића Ревносна хроника позоришта и филма

Књига „Хамлет на корзоу“, аутора Милорада Бошковића, која је из штампе изашла почетком ове године у издању Никшичког позоришта и Црногорског народног позоришта, промовисана је средином маја у которском Културном центру „Никола Ђурковић“. О том занимљивом театролошком штиву говорили су директор Центра Владимир Бујишић, директорица

позоришне и филмске умјетности у Црној Гори у другој половини минулог вијека, који је означен као најплодоноснији до сада. Позориште је прва жива покретна слика свијета. Много вјекова касније у том науку, позоришту се придружује и филм. Тако позориште и филм удружени, а истовремено и аутономни, представљају живе покретне слике живота. Милорад Бошковић

Др Марија Сарап и Славојка Маројевић

програмског сектора те Установе др Марија Сарап и уредница издања Славојка Маројевић.

Ово значајно штиво Милорада Бошковића, између осталог, говори о развоју

је опчињен позориштем, али и филмом. Бошковић кроз критику, студије и огледе, издваја поједине позоришне наслове, њене актере и ауторе. Посебно је значајна његова студија о развоју Ловћен филма и до-

кументарног филма у Црној Гори. Због тога ова књига има енциклопедијски карактер - објаснила је Маројевић. Она је присутнима прочитала писмо аутора књиге.

Жао ми је што не могу због својих година вечерас да будем са вама у граду свјетске културне баштине. Бескрајно се радујем што се моја књига промовише у Котору, граду који је на најбољи начин Црну Гору укуцао на мапу свјетске културне баштине. Идеја водиља позоришне етике и естетике знаменитог пољског тетролога Јана Кота дефинисана је у реченици Шекспир наш савременик. Хамлет је глад за слободом, слобода у страху и страх у слободи. Хамлет је човјекова сјенка, а у сјенци човјека збива се оно најзначајније. Нема човјека под капом небеском да није било

врсти анализе је нешто што заиста заслужује пажњу у овом дискурсу времена којег живимо. Један од начина на који желим да вам приближим овај рукопис јесте управо важност еукативног карактера. За обичног читаоца и заљубљеника у умјетност и познаваоца умјетности и некога ко прати како позориште тако и филм, књига је занимљива зато што има стенографски карактер. Има једну хронологију која нас вуче од почетка од једне аналитике која је врло ревносно урађена – навела је Сарап.

Директор Центра Владимир Бујишић, публици је представио стваралаштво Милорада Бошковића, књижевника и сценаристе.

Бошковић је сценариста играног филма „Свадба“, а са Радомиром Шарановићем написао је сценарио за филмове

када рјешавао хамлетовске дилеме. Промоција Хамлета на корзоу у Котору боја је моје носталгије – написао је Бошковић.

Др Марија Сарап је истакла да се због публике ствара умјетност и о њој се пише.

Ова књига требала је бити много раније на овим нашим конзументским просторима. Кад то кажем мислим на моје колеге које се баве позоришном критиком, драматургијом, режијом, као и друга подјела умјетника који сачињавају тим који прави филмску и телевизијску продукцију. Ми јесмо тло које је дало изузетну умјетност и европској кинематографији. Значај ове књиге јесте у свему ономе што је Бошковић сабрао, односно оно што сачињава збир свих тих рукописа, импресија, критика, осврта. Његова дугогодишња посвећеност овој

„Трагови Црне Горе“ и „Тара прије потона“ (документарни ТВ филмови режисера Петра Шарчевића – ТВ Загреб 1982.). Са Драганом Илијиним Ђуровићем коаутор је сценарија за документарни ТВ серијал - „Бјелопавлићи“ (ТВ Београд). Добитник је Сребрне арене за сценарио играног филма „Свадба“ на Фестивалу у Пули. Удружење новинара Црне Горе наградило је Бошковића Наградом за животно дјело, а ЦНП уручило му је Повељу за допринос позоришном стваралаштву, навео је Бујишић.

КЦ „Никола Ђурковић“ Котор

О монографији „Глас врлине – Игор Вук Торбица“

Глас о Игору

Представљањем монографског издања „Глас врлине – Игор Вук Торбица“ на Тргу пјесника у Будви отпочео је књижевни програм овогодишњег Фестивала „Град театар“. Монографија је објављена у издању ЈУ „Град театар“.

О монографији су говорили **Катарина Пејовић**, драматуршкиња, редитељка и мултимедијална умјетница из Загреба, **Јанко**

Драматуршкиња **Катарина Пејовић** је истакла да се ради о рукопису који говори о раду, поетици, естетици и етици Игора Вука Торбице. Монографија, према њеној оцјени, представља документ пун љубави, први који обиљежава почетак документаристичког архивирања.

Док сам читала монографију имала сам осећај динамике његовог присуства овдје

Љумовић, професор на Факултету драмских умјетности на Цетињу и **Светлана Ивановић**, уредница издања.

Директан повод за овај подухват „Града театра“ јесте трагичан, и даље болан и даље збуњујући. Њиме свакако нећемо надокнадити све оно без чега смо остали одласком редитеља Игора Вука Торбице. Међутим, ипак смо се одлучили да припремом овог издања прославимо живот и рад једног од свакако најталентованијих редитеља данашњице, захвални што смо били у прилици и да живимо и у његовом добу – истакла је Ивановић, уредница овог наслова.

у Будви. Оно што знам од њега, из наших разговора, до које мјере му је било увијек стало да буде овдје, да овдје ради у условима који нијесу нимало једноставни. Радити амбијенталну представу увијек подразумева бити у неком активном дијалогу са мјестом у којем се све то догађа, али знам до које мјере је њега то испуњавало – рекла је Пејовићева. За њу је ова монографија глас о Игору.

Око тог гласа, око тих фрагмената његових идеја, размишљања и поетике се као неки вијенац набирају ставови и мишљења оних који су проговорили као критичари о представама које су овде гостовале, о „Крва-

вим свадбама“... Створила се нека врста пејзажа и то велики квалитет ове књиге, рекла је Пејовић.

Јанко Љумовић је казао да су ријетке позоришне књиге које су посвећене једној представи.

...Можда због тога што позориште највише од свих других умјетности живи кроз сјећања и што је захтјевно реконструисати представу неухватљиву и непоновљиву у будућности. Позориште је уметност тренутка или његова апсолутна садашњо-

зоришних остварења редитељског опуса Игора Вука Торбице, већ и потреба да укажемо на значај његовог стваралачког залога и будванском Фестивалу и позоришној умјетности Црне Горе. Упризорење „Крвавих свадби“, Федерика Гарсије Лорке, рађено у копродукцији са Српским народним позориштем из Новог Сада за 32. издање Фестивала, као и гостовања његових представа „Разбијени крчаг“ (ЈДП, Београд), „Ожалошћена породица“ (СЛГ, Цеље/ПГ, Крањ), „Хинкеман“ (ЗКМ, Загреб) и „Бакхе – кратак

Детаљ са промоције монографије

ст, како га дефинише Ерика Фишер – Лихте. Лоркине „Крваве свадбе“ у режији Игора Вука Торбице још живе и док живе добиле су своју књигу и чини ми се да је то још важније за ово дјело које свједочи колико је важна веза између редитеља и продуцента, а ништа мање ансамбла и публике. Књига је свједочанство успостављене сарадничке везе коју одликује и врлина памћења, а памћење је умјеће које је важно учинити доступним баш као што то чини монографија „Глас врлине“ – рекао је Љумовић. Према његовој оцјени, монографија даје увид у поетику Игора Вука Торбице и свједочи о изузетној моћи његовог знања и начину како је у својим поетичким текстовима промишљао савремене текстове.

У уредничком слову ове монографије наводи се: *Разлог овом прегнућу није само привилегија што смо на фестивалу 'Град театар' успели да одгледамо трећину по-*

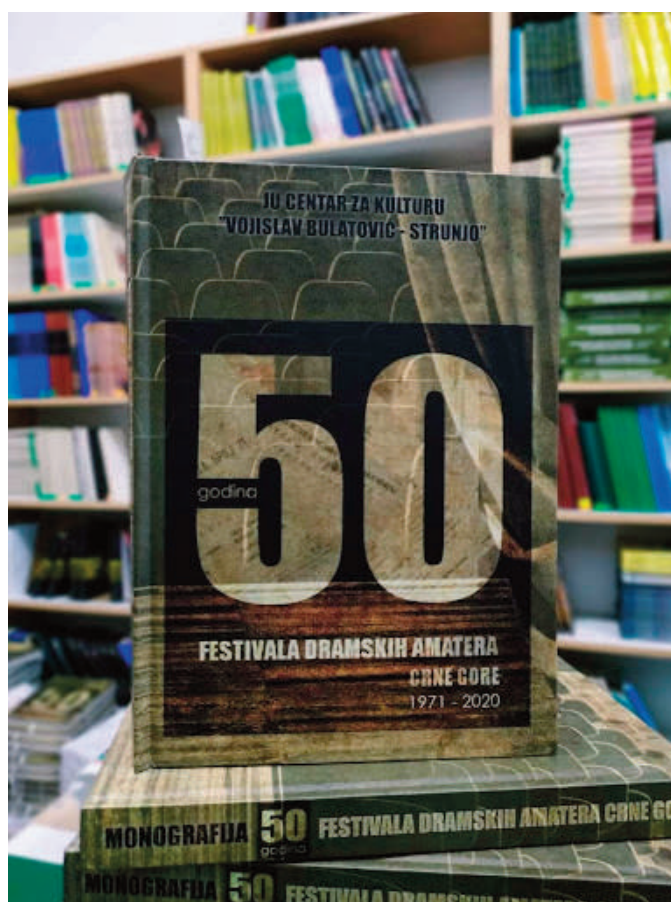
преглед распадања“ (НП Битољ), на Фестивалу „Град театар“, несумњиво ће бити неизоставна чињеница историје фестивала, историје позоришта и театрологије Црне Горе, чије ће странице у будућности бити оплемене памћењем и разумијевањем позоришне поетике Игора Вука Торбице. Текстови пред нама настајали су било поводом гостовања поменутих представа на фестивалу, било поводом рада на „Крвавим свадбама“, односно поводом Игоровог учешћа у другим фестивалским програмима. Ради се о бројним интервјуима, приказима, критичким освртима, али и освртима стручне јавности, у црногорским и регионалним медијима, који су, у његовом случају, по правилу, одјекивали признањима и резултирали на-градама – пише у уредничком тексту овог издања.

Бјелопољски Центар за културу промовисао монографију Пола вијека Фестивала драмских аматера

У издању Центра за културу „Војислав Булатовић-Струњо“ из Бијелог Поља лџетос је објављена монографија поводом значајног јубилеја – 50 година Фестивала драмских аматера Црне Горе.

Објављивањем монографије под истим именем насловом јубилеја, издавач је имао циљ да осветли историјску димензију Фе-

драмских аматера Црне Горе је својеврсни свједок како ентузијазам и прегалаштво истинских позоришних заљубљеника може да траје дуго и да своје плодове доноси већ пола вијека. Чињеница да је кроз овај Фестивал виђено преко 400 позоришних представа, да је на даскама Фестивала драмских аматера Црне Горе своје глумачко

стивала, али истовремено да искаже захвалност и признање свим протагонистима те манифестације.

Монографија је производ колективног рада запослених у бјелопољском Центру за културу који су уложили посебан напор на прикупљању обимне грађе, одабирају најважнијих садржаја и изради монографије као систематичне и логичне цјелине.

Монографско штиво је покушај да се из различитих угла сагледа вриједност Фестивала драмских аматера Црне Горе и његова улога у свеукупној еволуцији позоришног живота у нашој земљи. Фестивал

умијеће показало више хиљада глумаца - аматера и близу 200 редитеља, те да је фестивалска позоришна остварења посматрало десетине хиљада љубитеља позоришне умјетности. То довољно говори о значају и вриједности Фестивала драмских аматера, али и његовом доприносу укупном по-зоришном животу у Црној Гори, наводе из бјелопољског Центра за културу.

С. М.

Зетски дом и Фестивал савременог жидовског филма из Загреба Потписан споразум о сарадњи

Директор Краљевског позоришта Зетски дом **Илија Суботић** и директорица **Удруге Фестивал савременог жидовског филма, Наташа Поповић**, потписали су почетком јула у Загребу, **Споразум о сарадњи**. Циљ овог Споразума је даљи развој регионалне и међународне сарадње у области културно-умјетничког стваралаштва.

Тај документ о сарадњи, како је оцијенио Суботић, првенствено отвара могућност

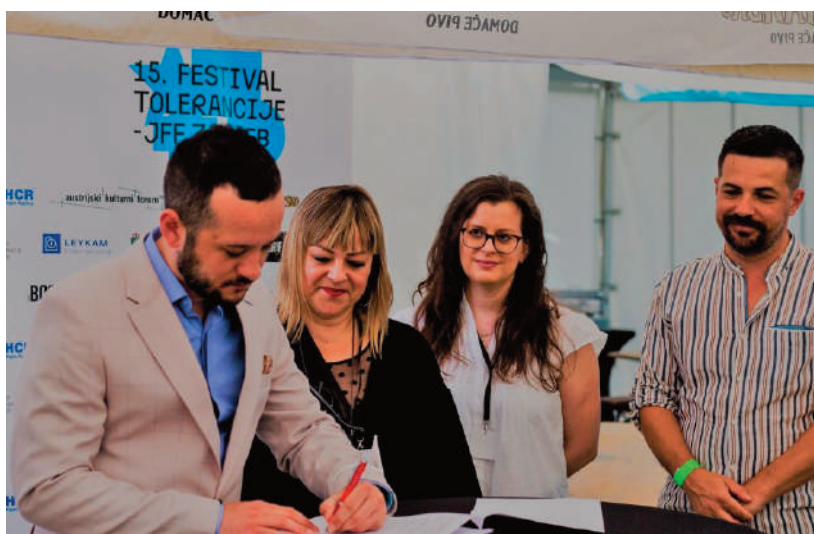
идејом да се приказивањем филмова и личним преношењем искустава председника Фестивала и двострукога оскаровца Бранка Лустига из логора Другог свјетског рата подигне свијест и одржи колективно сјећање на Холокауст. Прерастао је у јединствену културно-едукативну платформу која се континуирано одржава последњих петнаест година. Током досадашњег трајања Фестивала обрађиване су теме које публику подстичу на

промишљање и стварање толерантнијег друштва, упозоравајући, притом, између осталог, на проблем расизма, дискриминације, ксенофобије и говора мржње.

Бранко Лустиг (1932-2019) је најпознатији и најуспјешнији хрватски филмски продуцент и добитник Оскара за два филма - *Шиндлерова листа* (1993) и *Гладијатор* (2000). Часопис *Тхе Даилу Беаст*, Лустига је 2014. године уврстио међу 50 најбољих свјетских филмских продуцената свих времена.

У оквиру гостовања Фестивала толеранције у Црној Гори почетком прошле деценије, Бранка Лустига овдашња стручна јавност памти га по предавању *Загреб-Холивуд*. Том приликом говорио је о својем професионалном искуству – почев од периода ексјугословенских копродукција до учешћа у стварању холивудских блокбастера као што су *Шиндлерова листа*, *Гладијатор*, *Ханибал*, *Пад црног јастреба*, сарађујући са највећим свјетским редитељима попут Стивена Спилберга и Ридлија Скота. Успјешно је одржао и предавања ученицима цетињских основних и средњих школа на тему Холокауста, развијања толеранције, значају разумевања, поштовања различитости и права сваког појединца на живот.

С.М.

Са потписивања споразума у Загребу

за копродукцију и размјену позоришних пројеката, као и поново гостовање програмских сегмената Фестивала толеранције у Краљевском позоришту Зетски дом, након 2014. и 2015. године.

Фестивал који ове године обиљежава деценију и по постојања, посвећен сјећању на жртве Холокауста, промовисању темељних људских права, толеранције и прихватању различитости, дозволите да подсјетим, утемељио је славни филмски продуцент, велики пријатељ Црне Горе и њене културе, покојни господин Бранко Лустиг, двоструки добитник Оскара за филмове Шиндлерова листа и Гладијатор – рекао је Суботић.

Поповић је додала да очекује размјену културних и умјетничких пројеката, првенствено кроз гостовање Фестивала толеранције у Црној Гори, односно на Цетињу.

Фестивал толеранције поникао је из Фестивала жидовског филма, покренут с

Културна дипломатија у Црној Гори

Црногорски **ITI Centar** покренуо је почетком јуна први међународни пројекат, под називом *Културна дипломатија малих земаља*. То је пилот пројекат истраживања који ће,

тенденцију да се шири, тако да ће број земаља расти.

Овај пројекат један је од 16 програма мреже *Културна дипломатија* коју су по-

према најваи, за циљ имати јачање културне дипломатије кроз постојеће, међународно развијене инструменте, са сврхом промоције црногорске културе и њене одрживости на међународном плану.

Пројекат ће званично почети да се реализује у августу. У првој фази, према утврђеном плану одвијаће се *online*, кроз сарадњу са институцијама културе и културним дјелатницима из четири земље: Јордана, Еквадора, Грузије и Македоније. Пројекат ће имати

кренули *SSCC: South-South Cooperation Council*, *Unverzitet Salento* и *SUPSI* – Универзитет јужне Швајцарске.

С. М.

Бота Николић маестро фотографије, камере и режије

Један од најпознатијих домаћих директора фотографије и редитеља **Божидар Бота Николић** преминуо је половином маја у 80. години. Као врстан директор фотографије, Николић је сарађивао са редитељима попут Лордана Зафрановића, Живка Николића, Ватрослава Мимице, Милана Јелића, Власте Радовановића и Мише Радивојевића. Као редитељ радио је на култним остварењима попут *Балканског шпијуна*, *Три карте за Холивуд*, *У име оца и сина*, а дао је прву главну улогу Бреду Питу у филму *Тамна страна Сунца*.

двије Златне арене у Пули – прво за филм *Бештије* (1978), а онда и за *Живот је леп* (1985). Златну арену за режију подијелио је са Душаном Ковачевићем за *Балканског шпијуна*. На Софесту 2016. године награђен је статуетом Слобода, за допринос филмској умјетности за камеру

Божидар Бота Николић био је директор **Никшићког позоришта** од децембра 1999. до септембра 2002. године.

Никшићко позориште за вријеме Николићевог управљања у сопственој и у ко-

Филм је снимљен као америчка копродукција са тадашњом СФРЈ и с Канадом, а поред Пита нашли су се Шерил Полак, Гал Бојд, Милена Дравић, Соња Савић... Николић је својевремено рекао да је, иако се на кастингу за улогу у *Тамној страни Сунца* појавило 400 глумаца, без дилеме одабрао Пита, који му је касније признао да му је та улога промијенила живот.

Николић је рођен у Никшићу 1942. а занат у кинематографији добро је испекао током шездесетих и седамдесетих година као телевизијски камерман Радио-телевизије Београд.

За свој сниматељски рад награђен је са

продукцији продуцирало је пет представа (три за вечерњу сцену): „*Живот из почетка*“ (премијера мај 2000. године), „*Аудијенција*“ (премијера 18. септембар 2000.), „*Марко Миљанов*“ (копродукција Никшићко позориште и Црногорско народно позориште / премијера 17. март 2000.) и двије представе за дјецу: „*Мала крила*“ (сезона 1999 / 2000) и „*Живот из почетка*“ (премијера - мај 2000.).

С. М.

Зеф Бато Дедивановић – глумац и поета

Зеф Бато Дедивановић, доајен црногорског глумишта и доживотни члан Црногорског народног позоришта преминуо је половином маја у Подгорици у 83. години.

Дедивановић је рођен 1939. године у Затрјепчу код Подгорице. Основну школу за-

Лукина, *Чудо невиђено*, *Сунцокрили*, *Шалајко*, *Дјечак који је ишао за сунцем*, *Старе границе очевог имања*, *Искушавање ђавола*, ТВ драмама и серијама: *Бекна још није умрла а ка' ће не знамо*, *Пуста земља*, *Мали живот*, *Оригинали...*

Дедивановић у улози Јоксима у серији „Бекна још није умрла а ка' ће не знамо“.

вршио је у Змајеву (Војводина), а од 1956. године живи у Подгорици. Изучавао је графички занат, а завршио Медицинску школу, након чега је радио у болници у Подгорици. Глумац Црногорског народног позоришта постао је 1972. године, од када стиче популарност бројним улогама у позоришту, на филму и телевизији.

Дедивановић се прославио улогом поштар Јоксима у серији „Бекна још није умрла а ка' ће не знамо“.

Играо је у представама: *Баишта сљевоје боје*, *Галеб*, *Траг у магли*, *Кањош Мацедоновић*, *Шћепан Мали*, *Мај нејм из Митар*, *Снаха је допутовала*; у филмовима: *Јована*

Добитник је награде Ослобођење Подгорице, за улогу у представи *Кањош Мацедоновић*.

Поетским стваралаштвом бавио се, упоредо са глумом, од 1962. године. Објављивао је пјесме, есеје и друге књижевне форме у часописима у Црној Гори. Треће издање књиге *Разговор*, штампано је у Подгорици 2005. године (прво издање је изашло 1997).

Импресум:

**Позоришни савјет: Миомир Бели Ковачевић (предсједник),
Миодраг Бато Самарцић, Ратко Раичевић, Зоран Маловић и Вељко Дендић**

**Директор:
Радинко Крулановић**

**Умјетнички директор:
Јанко Јелић**

**Уредница:
Славојка Маројевић**

**Техничка припрема текстова
Весна Вукићевић и Анка Томић**

**Технички прелом и дизајн часописа:
Миљинко Жижих**

**Адреса редакције:
Никшићко позориште; Трг Саве Ковачевића бр. 5; Никшић: Црна Гора**

**Телефон: 040 213 566
Фах: 040 214 353**

Е-mail редакције: slavam@t-com.me

Интернет: www.niksickopozoriste.com

NIKŠIČKO POZORIŠTE

Opština Nikšić

NIKŠIČKA
KULTURNA
SCENA